

WODC
Onderzoeksnotities

1998/5

**Ontwikkeling
van de jeugd-
criminaliteit:
periode
1980-1996**

Een tussentijds verslag

P.H. van der Laan
A.A.M. Essers
G.L.A.M. Huijbregts
E.C. Spaans

Justitie

**Wetenschappelijk
Onderzoek- en
Documentatiecentrum**

Exemplaren van dit rapport kunnen
schriftelijk worden aangevraagd bij

Infodesk WODC, Kamer H 1418
Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Fax: (070) 3 70 79 48
E-mail: infodesk@wodc.minjust.nl

Voorwoord

Al meer dan tien jaar doet het WODC periodiek onderzoek naar de ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit. In deze onderzoeken, die om de twee jaar plaatsvinden, wordt de criminaliteit onder jeugdigen beschreven alsmede de wijze waarop politie en justitie hierop reageren aan de hand van verschillende gegevensbronnen: politiecijfers over gehoorde minderjarige verdachten en enquêtes onder jongeren. Daarnaast wordt aan de hand van gegevens van het Openbaar Ministerie en de rechtbank beschreven hoe strafzaken van jeugdigen worden afgedaan. Sinds het begin van de jaren negentig is ook gerapporteerd over ontwikkelingen in de toepassing van civielrechtelijke en strafrechtelijke maatregelen van kindbescherming.

Anders dan aanvankelijk de bedoeling was, is deze, inmiddels zesde, rapportage enigszins beperkt en voorlopig van karakter en kan daarom het beste opgevat worden als interimrapportage. In twee hoofdstukken worden politiecijfers en gegevens uit enquêtes onder jongeren gepresenteerd. In deze hoofdstukken worden ook kort de methodologische beperkingen van de gehanteerde methoden besproken. In de hieraan voorafgaande samenvatting en discussie wordt een eerste tentatieve beschouwing van de ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit gegeven. Een meer uitvoerige beschrijving, waarin bepaalde aspecten van jeugdcriminaliteit indringender worden geanalyseerd, volgt naar verwachting in 1999; daarbij zal een reeks van externe en, soms nog af te ronden, WODC-onderzoeken rond het thema jeugdcriminaliteit worden betrokken. Deze interimrapportage is vooral bedoeld om de al enige tijd beschikbare gegevens uit de laatste enquête onder jongeren te presenteren.

Deze rapportage is ook beperkt, omdat vanwege ernstige problemen rond de informatievoorziening betreffende ingeschreven en afgedane strafzaken het niet mogelijk bleek betrouwbare gegevens te verkrijgen. De voorgenomen beschouwing van de gevolgen van de herziening van het jeugdstrafrecht per 1 september 1995 voor de afdoening van strafzaken van jeugdigen hebben we daarom achterwege moeten laten. Nog bezien moet worden hoe een dergelijke beschouwing in een later stadium op basis van wellicht anderszins verkregen gegevens gemaakt kan worden.

Gegevens over de ontwikkeling van de justitiële jeugdbescherming zijn ditmaal niet opgenomen; deze staan overzichtelijk vermeld in het Jaarboek 1996 van de dienst Preventie, Jeugdbescherming en Reclassering van het Ministerie van Justitie.

Inhoud

Samenvatting en discussie 1

1 Ontwikkeling op grond van de politiecijfers 9

- 1.1 Gehoorde minderjarige verdachten 10
- 1.2 Aard van de gepleegde jeugdcriminaliteit 13
- 1.3 Vermogensmisdrijven en geweldsmisdrijven nader bekeken 17
 - 1.3.1 Vermogensmisdrijven 17
 - 1.3.2 Geweldsmisdrijven 19
- 1.4 Samenvatting 21

2 Ontwikkeling op grond van landelijk zelfrapportage-onderzoek 23

- 2.1 Zelfgerapporteerde delinquentie 26
- 2.2 Zelfgerapporteerde delinquentie in het afgelopen schooljaar 27
 - 2.2.1 Frequentie 30
 - 2.2.2 Wel of niet betraapt 30
- 2.3 Zelfgerapporteerde delinquentie en enkele sociaal-demografische kenmerken 32
 - 2.3.1 Sekse 32
 - 2.3.2 Leeftijd 33
 - 2.3.3 Opleiding 35
 - 2.3.4 Urbanisatiegraad 36
- 2.4 Zelfgerapporteerde delinquentie en probleemgedrag 37
 - 2.4.1 Alcoholgebruik 37
 - 2.4.2 Gebruik softdrugs 38
 - 2.4.3 Pesten 39
- 2.5 Samenvatting 40

Bijlage 1: Tabellen hoofdstuk 1 43

Bijlage 2: Tabellen hoofdstuk 2 51

Samenvatting en discussie

CBS-cijfers over minderjarigen die door de politie zijn aangehouden op verdenking van een misdrijf en enquêtes onder jongeren over door hen gepleegde strafbare feiten geven een vergelijkbaar beeld te zien. Beide bronnen tonen over de afgelopen jaren een toename van jeugdcriminaliteit. De toename in de politiecijfers is meer uitgesproken dan in de uitkomsten van de zelfrapportageonderzoeken. De suggestie die uitgaat van de politiecijfers dat met name geweldscriminaliteit onder jongeren de laatste jaren is toegenomen, vindt ondersteuning in de zelfrapportagegegevens

Politiecijfers

In de politiecijfers wordt de toename van de jeugdcriminaliteit duidelijk vanaf 1990. Na een jarenlange gestage daling neemt het aantal gehoorde minderjarige verdachten tussen 1990 en 1995 toe van ruim 38.000 per jaar tot ruim 41.000, een toename met 8%.¹ In 1996 zijn zelfs bijna 51.000 minderjarigen aangehouden, een kwart meer dan in het jaar daarvoor. Deze 'plotselinge' sterke toename van het aantal gehoorde minderjarigen lijkt evenwel, althans voor een deel, een uitvloeisel te zijn van het eind 1995 ingezette beleid – bij politie en andere relevante instanties – om de jeugdcriminaliteit snel en adequaat aan te pakken.

Kijken we naar de aard van de misdrijven waarvoor minderjarigen zijn aangehouden, dan zien we dat het aandeel van vermogensmisdrijven afneemt en dat van geweldsmisdrijven tegen personen toeneemt. Wordt in de eerste helft van de jaren tachtig nog ruim 70% van de aangehouden minderjarigen verdacht van vermogensmisdrijven en 6% van geweld tegen personen, vijftien jaar later liggen deze percentages op respectievelijk 60 en 15. In absolute aantallen is het aantal 12- tot en met 17-jarigen dat is aangehouden op verdenking van het plegen van geweld tegen personen meer dan verdrievoudigd: van bijna 2.300 in 1980 tot bijna 7.300 in 1996. Mishandeling (ruim 50%) en diefstal met geweld (ruim 25%) komen het meest voor. Jongens en meisjes verschillen wat betreft hun betrokkenheid bij geweld tegen personen *verhoudingsgewijs* niet van elkaar. Ongeveer 15% van zowel de aangehouden jongens als de aangehouden meisjes wordt verdacht van een geweldsdelict. Wel is het zo dat meisjes vaker verdacht worden van mishandeling (68% van de meisjes) en jongens van diefstal met geweld (29% van de jongens). Wat betreft het aandeel van beide seksen in de politiecijfers valt nog op te merken dat de verhouding jongens : meisjes is gewijzigd van 10 : 1 in 1980 tot 7,5 : 1 in 1996.

¹ De stijging van het aantal minderjarige verdachten is overigens niet continu. In 1993 vindt een tijdelijke daling van het aantal gehoorde minderjarigen plaats, mogelijk als gevolg van de reorganisatie van de politie.

De toename van de criminaliteit onder minderjarigen wordt nog duidelijker indien we het aantal gehoorde minderjarigen relateren aan het totaal aantal 12- tot en met 17-jarigen in ons land (de jeugdpopulatie). Omgerekend per 100.000 leeftijdgenoten groeit het aantal aangehouden minderjarige verdachten vanaf 1980 vrijwel ononderbroken van 2,8% tot 4,7% van de jeugdpopulatie. Bij geweld tegen personen is het aantal minderjarige verdachten per 100.000 leeftijdgenoten meer dan verdrievoudigd tot bijna 0,7% van de jeugdpopulatie. De groei doet zich voor bij vrijwel alle vormen van geweld tegen personen.

Zelfrapportagegegevens

Ook uit de tweejaarlijkse enquêtes onder representatieve steekproeven van minderjarigen komt een beeld naar voren van een grotere betrokkenheid van de ondervraagde jongeren bij criminaliteit. Evenzo zijn er aanwijzingen dat de jongeren zich wat vaker dan voorheen schuldig maken aan gewelddadige of geweld-gerelateerde criminaliteit. De toename in de zelfgerapporteerde criminaliteit is echter (veel) minder uitgesproken dan bij de politiecijfers en de verschillen tussen de opeenvolgende enquêtes zijn lang niet altijd significant. Bezien over de gehele reeks van metingen wijzen de meeste gegevens echter op een lichte toename.

In 1996 geeft 40% van de (ruim 1.000) geënquêteerde jongeren aan zich in het voorafgaande schooljaar schuldig te hebben gemaakt aan een of meer delicten. Dit is bijna 6% meer dan in 1988 en 2,5% meer dan in 1994.² Bij alle feiten behalve inbraak/insluiping valt een toename van het percentage daders te zien ten opzichte van de uitkomsten van de enquête uit 1994. De toename ten opzichte van 1994 is het grootst bij vernieling, winkeldiefstal, heling, diefstal op school en betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen (tussen de 3% en 5,5%). Behalve betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen geven ook de andere gewelddadige of geweld-gerelateerde delicten – iemand lastig vallen, iemand in elkaar slaan, iemand met een wapen verwonden, een wapen dragen en iemand bedreigen om aan geld te komen – een lichte, zij het niet statistisch significante toename van het percentage daders te zien.

Verder kan uit de enquêtes worden afgeleid dat de betrokkenheid van meisjes bij de criminaliteit hoger is dan de politiecijfers aangeven. De verhouding jongens : meisjes die zeggen het afgelopen schooljaar een of meer strafbare feiten te hebben gepleegd bedraagt 1,4 : 1. Hierbij moet overigens wel in het achterhoofd worden gehouden dat in de enquêtes naar relatief lichte vergrijpen wordt gevraagd. Een ander punt dat uit de enquêtes naar voren komt is dat er een (voorlopig?) einde lijkt te zijn gekomen aan de groei van het aantal 12- en 13-jarigen dat aangeeft zich in te laten met criminaliteit. Tevens lijken de verschillen in zelfgerapporteerde criminaliteit tussen jongeren uit steden of het platteland steeds kleiner te worden.

Het zelfrapportage-onderzoek laat verder zien dat het gebruik van alcohol en softdrugs onder jongeren nog steeds toeneemt. Volgens de laatste enquête gebruikt 68% van de ondervraagde jongeren soms of regelmatig alcohol en 14% softdrugs. Het verband tussen delinquentie enerzijds en alcohol- en

² Het verschil ten opzichte van 1994 is niet statistisch significant.

drugsgebruik anderzijds, dat reeds in eerdere enquêtes werd aangetroffen, is ook in 1996 duidelijk aanwezig. Bovendien blijkt het verschil in criminaliteit tussen jongeren die regelmatig alcohol en/of drugs gebruiken en jongeren die dat niet doen, groter te zijn geworden. Ook pesten komt op grote schaal voor onder de geënquêteerde jongeren. Bijna de helft zegt zich hieraan (regelmatig) schuldig te maken. Net als alcohol- en drugsgebruik blijkt pesten duidelijk samen te hangen met het plegen van strafbare feiten.

Discussie

Niet alleen publicitair maar ook politiek en beleidsmatig is er de laatste jaren, mede naar aanleiding van het advies van de Commissie-Van Montfrans, veel aandacht voor het fenomeen jeugdcriminaliteit en de aanpak ervan. Wat het laatste betreft heeft dat in de vorige kabinetsperiode geleid tot een reeks van beleidsinitiatieven en -maatregelen op landelijk (interdepartementaal) en regionaal niveau, bij politie, Openbaar Ministerie, jeugdzorg en lokaal bestuur. De maatregelen laten een grote variëteit zien: herwaardering van de jeugdfunctie bij politie en Openbaar Ministerie, versterking van de jeugdreclassering, ontwikkeling van een Cliëntvolgsysteem zodat relevante informatie over jongeren snel beschikbaar is, vorming van lokale netwerken, totstandkoming van zogenoemde Harde Kern-projecten, toename van Halt-afdoeningen en taakstraffen, opstellen van requireerlijnen voor jeugdigen, uitbreiding van de capaciteit van de justitiële jeugdinstellingen enzovoort, enzovoort.³ Aan al deze initiatieven ligt de veronderstelling ten grondslag dat de jeugdcriminaliteit de afgelopen jaren sterk is toegenomen. Niet zelden wordt daaraan toegevoegd dat de jeugdcriminaliteit ernstiger, dat wil zeggen, gewelddadiger is geworden, dat er meer meisjes bij betrokken zijn, meer allochtone jongeren en ook dat jeugdigen op steeds jongere leeftijd delicten plegen. Ook het verband met alcohol- en drugsgebruik wordt meer en meer gelegd.

Aan de hand van de in deze rapportage gepresenteerde gegevens kunnen we een aantal van deze veronderstellingen op hun merites toetsen.

Toename

Allereerst de (sterke) stijging van de jeugdcriminaliteit. Dat er sprake is van een toename is evident, zij het dat die toename op grond van zelfrapportagegegevens aanzienlijk minder uitgesproken is dan uit de politiecijfers naar voren komt. De politiecijfers over 1996 zijn in dit opzicht enigszins verwarrend en lastig te interpreteren. Een toename van het aantal door de politie gehoorde minderjarige verdachten met 25% van het ene op het andere jaar, zegt wellicht meer over de inspanningen – en de capaciteit – van de politie dan over een plotselinge gedragsverandering van minderjarigen. De, helaas nog niet beschikbare, cijfers over 1997 zullen moeten uitwijzen of in 1996 sprake was van éémalige 'piek', of dat als gevolg van onder andere meer capaciteit en aandacht bij de politie voor jeugdzaken het aantal gehoorde minderjarige

³ Zie voor een overzicht *Vier jaar Van Montfrans. Uitvoering plan van aanpak Jeugdcriminaliteit* (1998), Den Haag, Ministeries van Justitie, BiZa, OCW, SoZaWe en VWS.

verdachten blijvend op een hoger niveau is komen te liggen en mogelijk nog verder zal stijgen. Gezien alle beleidsinitiatieven gericht op de aanpak van jeugdcriminaliteit verwachten we dat dat laatste het geval zal zijn. Alhoewel dit suggereert dat de toename van jeugdcriminaliteit vooral een kunstmatige is en de *werkelijke* omvang van door jeugdigen gepleegde criminaliteit niet is toegenomen, lijkt dat toch niet helemaal het geval te zijn. Immers, ook de zelfrapportagegegevens wijzen in de richting van een – zij het geringe – toename en in ieder geval niet op afname of stabilisatie. Van belang daarbij is dat van de huidige minderjarige generatie niet alleen een groter deel zich schuldig maakt aan het plegen van strafbare feiten, maar ook dat zij die zulke feiten begaan, dat vaak met een grotere frequentie doen.

Ernst

De veronderstelling, op grond van politiecijfers, dat de jeugdcriminaliteit zich 'verhardt', dat wil zeggen, dat er sprake is van meer gewelddelicten, hoeft niet in twijfel te worden getrokken. Ten aanzien van juist dit type delicten mag aan politiecijfers meer waarde worden toegekend dan wanneer het gaat om niet al te ernstige, soms 'slachtofferloze' delicten. Niet alleen is het aangiftepeil hoger dan bij minder ernstige delicten, ook zal de politie zich meer opsporingsinspanningen (moeten) getroosten omdat het om delicten gaat die voor veel onrust zorgen. Mede daardoor ligt het ophelderingspercentage hoger dan bij andere delicten. De toename van gewelddadige delicten is bovendien niet van de afgelopen twee of drie jaar, maar doet zich, in absolute aantallen, al vanaf 1990 voor. Reden temeer om aan te nemen dat er hier van een werkelijke stijging sprake is. Zelfrapportage-onderzoek is niet het meest geschikt om een indruk te krijgen van ernstige vormen van criminaliteit als geweldscriminaliteit. Niettemin kunnen de resultaten van het laatste zelfrapportage-onderzoek worden opgevat als een bevestiging van de gesignaleerde toename in de politiecijfers.

Alhoewel het in niet onbelangrijke mate vooral lichtere vormen van geweldscriminaliteit betreft (eenvoudige mishandeling) en het bovendien nog altijd om een relatief bescheiden deel van de (bekend geworden) jeugdcriminaliteit gaat (15%), is de trend zorgwekkend. In dit verband is het goed te wijzen op het toegenomen wapenbezit onder jongeren. Ook al gaat het voornamelijk om 'eenvoudige' steekwapens als zakmessen en dergelijke en betekent het bezit ervan nog niet dat jongeren dergelijke wapens altijd bij zich dragen, laat staan er daadwerkelijk gebruik van maken, er kan wel degelijk worden gezegd dat de 'gelegenheid' voor het plegen van gewelddadige delicten is toegenomen.

Een belangrijke, maar niettemin moeilijk te beantwoorden vraag betreft de 'herkomst' van de toename van geweldscriminaliteit. Met andere woorden, waar moet het grotere aandeel van de geweldsmisdrijven in de politiecijfers van de afgelopen jaren aan worden toegeschreven? In de statistieken is de stijging 'ten koste' gegaan van de vermogensdelicten. Betekent dit dat jongeren zijn 'overgestapt' van vermogenscriminaliteit naar geweldscriminaliteit? Met andere woorden, zijn jongeren meer geweldsmisdrijven en minder vermogensmisdrijven gaan plegen? Of is er wellicht sprake van meer geweldscriminaliteit en heeft dit, gegeven de prioriteit die de politie aan deze vorm van criminaliteit

dient te geven en gepaard met beperkte opsporingscapaciteit, er toe geleid dat een deel van de vermogenscriminaliteit uit de statistieken is 'geduwd'? Met andere woorden, de vermogenscriminaliteit is er wel, maar is niet meer terug te vinden in de statistieken. De politiecijfers over 1996 wijzen in de richting van het laatste. Voor het eerst sinds jaren is er naast de aanzienlijke toename van het aantal gehoorde minderjarige verdachten vanwege geweldsmisdrijven ook sprake van een forse stijging van het aantal verdachten van vernielingen, delicten in de categorie openbare orde en gezag en vermogensdelicten. De totale toename in 1996 kan voor het overgrote deel aan de ontwikkeling van deze drie laatstgenoemde delicttypen worden toegeschreven. Dit zou er op kunnen duiden dat de politie meer mogelijkheden heeft om ook aan andere zaken dan (voornamelijk) geweldscriminaliteit extra aandacht te besteden. In dat geval moet het antwoord op de vraag naar de 'herkomst' van meer geweldscriminaliteit luiden dat jongeren meer geweldsmisdrijven zijn gaan plegen niet *in plaats van* maar *naast* andere misdrijven. Het blijft evenwel een kwestie van speculeren. Meer inzicht in achtergronden en ontwikkelingen van geweldscriminaliteit, al dan niet in combinatie van andere vormen van criminaliteit, gepleegd door jongeren is gewenst. Momenteel is onderzoek naar (de achtergronden van) geweldscriminaliteit onder jongeren in uitvoering. Het WODC hoopt hierover nog in 1998 te kunnen rapporteren. De vakgroep Strafrecht en Criminologie van de Rijksuniversiteit Groningen voert eveneens onderzoek op dit terrein uit. Rapportage over dat onderzoek mag echter niet voor de zomer van 1999 worden verwacht.

Meisjes

Uit de politiecijfers valt op te maken dat het aandeel van de meisjes in de geregistreerde criminaliteit al gedurende een aantal jaren gestaag toeneemt. Mogelijk als gevolg van emancipatie zouden meisjes in hun gedragingen meer en meer lijken op jongens. De zelfrapportagegegevens laten een dergelijke toename echter niet zien. Ook op dit punt zou de stijging van het aantal gehoorde meisjes dus het gevolg kunnen zijn van meer gerichte activiteiten aan de kant van de politie. Het is belangrijk om vast te stellen dat, los van de vraag of er sprake is van een toename van meisjescriminaliteit, de aard van de door meisjes gepleegde delicten zich onderscheidt van die van de jongens. Bij meisjes zien we verhoudingsgewijs minder geweldscriminaliteit en bovendien van een minder ernstig karakter. Vermeldenswaard is overigens dat op grond van het zelfrapportage-onderzoek gesteld kan worden dat winkeldiefstal, zoals wel wordt aangenomen, geen 'typisch' meisjesdelict is in de zin dat naar verhouding veel meer meisjes dan jongens zich daaraan schuldig zouden maken. Jongens en meisjes blijken op dit punt niet zo sterk van elkaar te verschillen.

Om te kunnen bepalen of er gerichte beleidsinitiatieven ten aanzien van meisjes dienen te worden genomen, is nader inzicht in de achtergronden van meisjescriminaliteit noodzakelijk. WODC-onderzoek dat zich met deze materie heeft bezig gehouden, is onlangs afgerond.

Allochtone jongeren

Met grote regelmaat wordt de laatste tijd gewezen op de soms bovenmatige betrokkenheid van allochtone jongeren bij criminaliteit. Met name wordt dan gewezen op de sterke betrokkenheid van Marokkaanse en Antilliaanse jongeren bij geweldscriminaliteit. In hoeverre er sprake is van een ontwikkeling in deze of gene richting is echter moeilijk aan te geven. De landelijke politiestatistieken geven hierover geen uitsluitsel, simpelweg omdat etnische achtergrond niet wordt geregistreerd. Als het gaat om de vaststelling van het aandeel van allochtone jongeren zijn we aangewezen op onvolkomen, niet-uniforme politie-registraties en incidentele onderzoeken. Die onderzoeken zijn ten behoeve van het project Criminaliteit in relatie tot integratie van etnische minderheden (CRIEM) nog eens op een rij gezet.⁴ Hoewel die onderzoeken laten zien dat bepaalde groepen allochtone jongeren sterk oververtegenwoordigd zijn waar het gaat om delinquent gedrag, is het niet mogelijk bepaalde ontwikkelingen over een reeks van jaren aan te geven. Daarvoor is een betere registratie noodzakelijk. De ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie hebben in de zomer van 1997 in een brief aan de Tweede Kamer aangekondigd een dergelijke registratie ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek te willen invoeren.

Jonge kinderen

De politiecijfers bieden geen inzicht in de leeftijdsontwikkeling van jeugdige delinquenten, omdat in de landelijke statistieken uitsluitend sprake is van de groep 12- tot en met 17-jarigen en niet van afzonderlijk 12-jarigen, 13-jarigen enz. Het zelfrapportage-onderzoek doet dat wel. Daaruit valt niet af te leiden dat de jeugdige daders steeds jonger worden. Het accent ligt nog altijd bij de 16- en 17-jarigen en in mindere mate bij de 15-jarigen.

Over kinderen jonger dan 12 jaar weten we zo mogelijk nog minder. Registratie ontbreekt of komt slechts langzaam op gang.⁵ Zelfrapportage-onderzoek onder 8- tot en met 11-jarigen is slechts eenmaal gehouden. Daaruit kwam naar voren dat jonge kinderen zich in aanzienlijk geringere mate schuldig maken aan 'strafbare' feiten. Slechts bij zaken als 'andere kinderen lastig vallen' en brandstichting (lees 'fikkie stoken') scoorden zij hoog.⁶ Om na te gaan of er inmiddels verandering is opgetreden in de betrokkenheid van de zogenaamde twaalf-minners bij criminaliteit lijkt herhaling van dergelijk onderzoek dringend gewenst. Overigens mag niet worden uitgesloten dat er de komende jaren steeds meer cijfers over betrokkenheid van jonge kinderen bij criminaliteit beschikbaar komen. Dit als gevolg van betere registratie – mede door toedoen van de introductie van het Cliëntvolgsysteem – en door een toegenomen aandacht voor deze leeftijdscategorie. De aanwijzingen op grond van (buitenlands) longitudinaal cohortonderzoek, dat jongeren die een carrière in de

⁴ Zie Leuw, E. (1997), *Criminaliteit en etnische minderheden; een criminologische verkenning*, Den Haag, WODC.

⁵ Zie Grapendaal, M., P. van der Veer, A. Essers (1996), *Over criminaliteit en kattenkwaad bij 7 t/m 11-jarigen*, Den Haag, WODC.

⁶ Zie Laan, P.H. van der, E.C. Spaans, A.A.M. Essers, J.J.A. Essers (1997) *Jeugdcriminaliteit en jeugdbescherming; ontwikkelingen in de periode 1980-1994*, Den Haag, WODC.

criminaliteit ontwikkelen vaak al op zeer jonge leeftijd strafbare feiten plegen, rechtvaardigen extra oplettendheid.

Alcohol- en drugsgebruik en pesten

Alhoewel in het *oorzakelijk* verband tussen alcohol- en drugsgebruik en pesten enerzijds, en jeugdcriminaliteit anderzijds onvoldoende inzicht bestaat, is er zeker sprake van een samenhang. De politiecijfers bieden hierin geen inzicht, de zelfrapportagegegevens wel. Op grond daarvan is het zonneklaar dat jongeren die delicten plegen ook de jongeren zijn die (regelmatig) alcohol en softdrugs gebruiken. Het gaat daarbij overigens ook om de jongeren die veelvuldig spijbelen en nogal eens betrokken zijn bij het pesten van medeleerlingen. Tegen deze achtergrond is het des te zorgwekkender dat uit de door het Trimbos-instituut gehouden peilstations-onderzoeken naar voren komt dat het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren (scholieren) nog steeds toeneemt.⁷ Het onderschrijft de noodzaak om bij de aanpak van de jeugdcriminaliteit ook iets te doen aan het toenemend alcohol- en drugsgebruik onder jongeren. Het belang van het reeds in gang gezette beleid om iets te doen aan spijbelen van en pesten op school kan op grond van het zelfrapportage-onderzoek alleen maar onderschreven worden.

⁷ Zie Zwart, W.M. de, H. Stam. S.B.M. Kuipers (1997) *Kerngegevens; roken, drinken, drugsgebruik en gokken onder scholieren vanaf 10 jaar; van het 4e Peilstations-onderzoek naar riskant middelengebruik*, Utrecht, Trimbos-instituut.

1 Ontwikkeling op grond van de politiecijfers

De politiecijfers die in dit hoofdstuk worden gepresenteerd, zijn afkomstig van het CBS. De cijfers hebben betrekking op zogenaamde 'gehoorde minderjarige verdachten': jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar die zijn aangehouden op verdenking van een misdrijf en tegen wie proces-verbaal is opgemaakt door de politie.¹ Hiermee is direct aangegeven dat de politiecijfers betrekking hebben op slechts een deel van de totale jeugdcriminaliteit. In de eerste plaats betekent het gegeven dat een jongere door de politie gehoord is in verband met een strafbaar feit niet automatisch dat de jongere dat delict ook daadwerkelijk heeft gepleegd. Verder komen alleen de misdrijven die ter kennis zijn gekomen van de politie en die hebben geleid tot de aanhouding van en het opmaken van een proces-verbaal tegen een minderjarige in de statistiek voor.² Dit houdt in dat de politiecijfers gevoelig zijn voor veranderingen in de aangiftebereidheid van het publiek en in de opsporingsinspanningen en -prioriteiten van de politie. Ook het registratiebeleid van de politie kan van invloed zijn op het aantal gehoorde minderjarigen. Zo kan de politie bijvoorbeeld besluiten om voortaan ook plegers van minder ernstige feiten die voorheen met een standje (politiesepot) werden heengezonden, te verbaliseren, wat zal leiden tot een stijging van het aantal minderjarigen in de politiestatistiek. Automatiseringsprocessen of reorganisaties bij de politie kunnen eveneens leiden tot veranderingen in de politiecijfers. De cijfers bevatten daarnaast een onbekend aantal dubbeltellingen. Jongeren kunnen in een bepaald jaar meer dan eens door de politie zijn gehoord op verdenking van een misdrijf, maar zijn als zodanig niet in de cijfers te herkennen. De politiecijfers laten bovendien geen nadere uitsplitsing naar de leeftijd van de verdachten – 12 jaar, 13 jaar, enzovoort – toe. Evenmin leveren de politiecijfers informatie over de geregistreerde criminaliteit onder jongeren in de leeftijd van 18 tot 24 jaar (deze jongvolwassenen vallen in de brede categorie 'strafrechtelijk meerderjarigen') of onder kinderen die jonger zijn dan 12 jaar (deze zijn strafrechtelijk niet vervolgbaar). Gegevens over bijvoorbeeld de etnische achtergrond van de gehoorde jongeren ontbreken eveneens in de politiecijfers.

Als gevolg van deze beperkingen kunnen op basis van de politiecijfers geen uitspraken worden gedaan over de *omvang* van de jeugdcriminaliteit in Nederland, maar hooguit over de omvang van de geregistreerde

¹ Sinds 1986 wordt gesproken van 'gehoorde verdachte', daarvoor werd de term 'bekend geworden verdachte' gehanteerd. De cijfers zijn gebaseerd op maandelijkse opgaven uit alle politieregio's.

² Indien een proces-verbaal meer dan één misdrijf vermeldt — bijvoorbeeld vernieling en inbraak — wordt ten behoeve van de politiestatistiek het delict met de zwaarste strafdreiging aangehouden.

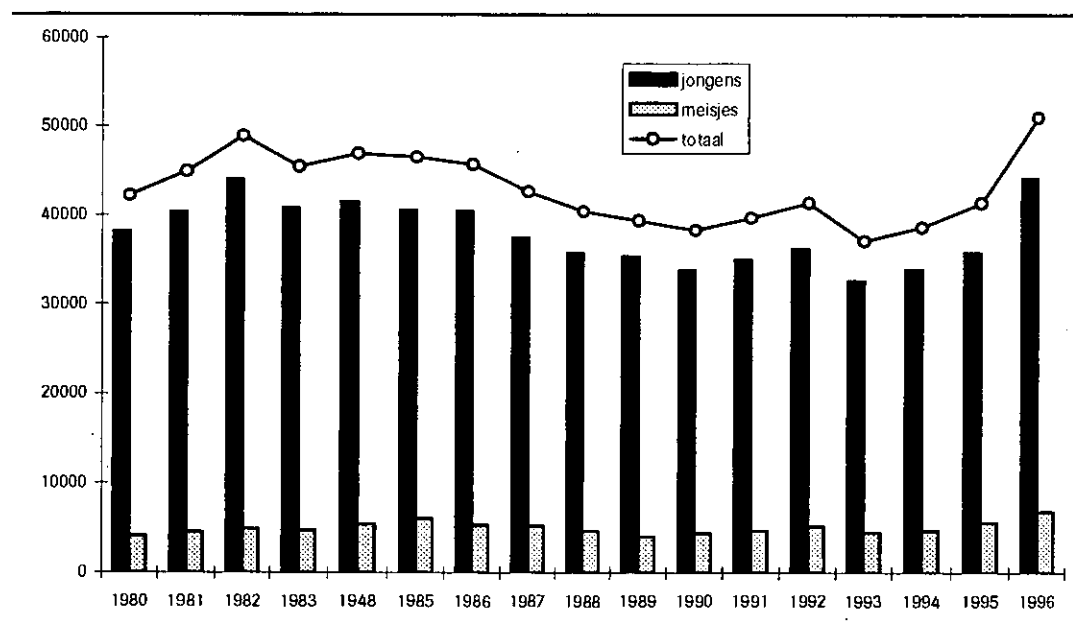
jeugdcriminaliteit. Ook over het aandeel daarin van bijvoorbeeld jonge kinderen of allochtone jongeren, van 'veelplegers' of jongeren die slechts en enkele keer een strafbaar feit begaan, blijven we in het ongewisse. Wel vormen de politiecijfers een van de weinige bruikbare bronnen voor het in kaart brengen van de *ontwikkeling* van de jeugdcriminaliteit. Door de cijfers over een reeks van jaren te bekijken kunnen eventuele trends vastgesteld worden. De exacte hoogte van de cijfers of plotselinge stijgingen of dalingen in elkaar opeenvolgende jaren dienen daarbij voorzichtig geïnterpreteerd te worden gezien de gevoeligheid van de cijfers voor de hiervoor genoemde 'externe' factoren. In welke mate deze en andere factoren precies bijdragen is niet vast te stellen. Zo kan bijvoorbeeld niet worden aangegeven in hoeverre de toename van een bepaald type delict het gevolg is van daarop gerichte extra opsporingsactiviteiten door de politie, van een (kleine) groep jeugdigen die meer van dergelijke delicten pleegt, of dat meer jongeren dergelijke delicten plegen. Een combinatie van deze en andere factoren is evenzeer mogelijk.

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de geregistreeerde jeugdcriminaliteit gedurende de periode 1980 tot en met 1996.

1.1 Gehoorde minderjarige verdachten

Figuur 1 toont het aantal 12- tot en met 17-jarigen dat jaarlijks door de politie gehoord is op verdenking van een misdrijf.³

Figuur 1: Ontwikkeling aantal gehoorde minderjarige verdachten (alle misdrijven)

³ In tabel 1 van bijlage 1 staan de bijbehorende absolute aantallen per jaar vermeld. Vanwege ruimtegebrek en met het oog op overzichtelijkheid zijn de jaren 1981, 1983 en 1985 uit de tabel weggelaten. Hetzelfde geldt voor de overige tabellen in bijlage 1.

Tussen 1982 en 1990 neemt de geregistreerde jeugdcriminaliteit geleidelijk af van bijna 49.000 tot ruim 38.000 gehoorde minderjarigen, een daling van in totaal 22%. Daarna verandert het beeld. Eerst is er sprake van een lichte stijging gedurende twee jaar, dan een korte daling gevolgd door opnieuw een stijging. In het laatste jaar – 1996 – wordt het hoogste niveau gedurende de gehele onderzochte periode bereikt. In dat jaar zijn bijna 51.000 jongeren gehoord op verdenking van een misdrijf; een groei van 23% ten opzichte van het voorgaande jaar en van 33% ten opzichte van 1990. Dit roept de vraag op of de politiecijfers over 1996 de werkelijke ontwikkeling van de criminaliteit onder minderjarigen helemaal adequaat weergeven. Het is immers niet aannemelijk dat het aantal jongeren dat delicten pleegt en dat in verband met deze delicten wordt gehoord, zonder aanwijsbare reden van het ene op het andere jaar ineens met een kwart toeneemt. Eerder lijkt de sterke stijging, althans voor een belangrijk deel, veroorzaakt te worden door externe factoren. In dit verband moet in de eerste plaats gedacht worden aan de toegenomen aandacht voor (de aanpak van) jeugdcriminaliteit bij politie, justitie en andere instanties, zoals die onder meer tot uiting is gekomen in het beleidsprogramma jeugd-criminaliteit en de convenanten met de grote steden.⁴ Zo is bijvoorbeeld afgesproken dat het aantal Halt-afdoeningen en het aantal taakstraffen bij minderjarigen jaarlijks met 10% zullen toenemen. Kijken we naar het aantal Halt-afdoeningen, dan blijkt het gewenste groeipercentage ruimschoots te zijn gerealiseerd. In 1996 zijn bijna 21.500 jongeren verwezen naar Halt, ruim 4.000 meer dan in 1995.⁵ Deze toename van het aantal Halt-klanten is, zoals we hierna zullen zien, nagenoeg even groot als de stijging, tussen 1995 en 1996, van het aantal minderjarigen dat gehoord is op verdenking van vernieling en eenvoudige diefstal, de belangrijkste 'Halt-waardige' delicten (zie tabel 6 en 8 van bijlage 1). Ook het aantal taakstraffen is flink gestegen: van bijna 4.500 tot bijna 6.500 per jaar, waarvan een belangrijk deel opgelegd door de officier van justitie.⁶ Het lijkt er – kortom – op, dat (ook) de politie in 1996 meer, gerichte aandacht is gaan besteden aan de aanpak van jeugdcriminaliteit, met als gevolg meer processen verbaal tegen minderjarigen inzake een misdrijf en meer doorverwijzingen naar Halt en het Openbaar Ministerie.

Dat er een directe relatie bestaat tussen (politie-)aandacht en politiecijfers kan niet alleen worden afgeleid uit de cijfers met betrekking tot 1996, maar ook uit die betreffende 1993. Dat laatste jaar is het enige in de periode 1990-1996 dat er geen sprake is van een toename maar van een daling. Deze 'plotselinge' daling van het aantal gehoorde minderjarigen in 1993 valt samen met de reorganisatie van de politie en de daarmee gepaard gaande afschaffing en/of verandering van de rol en taken van de Bureaus Jeugd- en Zedenzaken in de meeste politie-regio's. De afhandeling van jeugdzaken gebeurde niet langer door specialisten

⁴ Zie bijvoorbeeld 'Notitie Jeugdcriminaliteit; uitwerking van het advies Van Montfrans op het beleidsterrein van Justitie', Den Haag, Ministerie van Justitie, november 1995; 'Convenant Grote-Stedenbeleid kabinet-G15; steden staan voor stedelijkheid', Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken, 1995; en 'Vier jaar Van Montfrans; uitvoering plan van aanpak Jeugdcriminaliteit', Ministerie van Justitie, BiZa, OC en W, SZW en VWS, april 1998.

⁵ Bron: Ministerie van Justitie, directie Preventie, Jeugd en Sanctiebeleid.

⁶ Bron: Ministerie van Justitie, directie Preventie, Jeugd en Sanctiebeleid.

van die bureaus, maar ging deel uitmaken van de taken van de algemene basispolitiezorg. Deskundigheid op het terrein van jeugdzaken was daar niet in dezelfde mate voorhanden als in de gespecialiseerde afdelingen, gerichte aandacht voor jeugdzaken werd minder en bovendien moesten jeugdzaken 'concurreren' met een veelheid van andere soorten zaken. Aangenomen mag worden dat er daardoor, zeker in het begin, jeugdzaken 'doorheenslipten'. De daling van het aantal jeugdzaken in 1993 lijkt daarom eerder het gevolg van de veranderingen van 'infrastructurele' aard dan dat de jeugdcriminaliteit bezig was af te nemen.

De opmerkelijke en onverwachte stijging van het aantal zaken in 1996 moet wellicht eveneens voor een deel worden toegeschreven aan veranderende opvattingen in de politiewereld over hoe om te gaan met jeugdzaken. Algemeen wordt de opvatting onderschreven dat de afdoening van jeugdzaken specifieke deskundigheid vereist. In veel regio's zijn daartoe inmiddels maatregelen genomen, andere korpsen zullen naar verwachting spoedig spoedig volgen.⁷ Er is geen sprake van terugkeer naar de 'oude' werkwijze waarbij alle jeugdzaken voor afhandeling worden doorgegeven aan het Bureau Jeugd- en Zedenzaken, maar expertise-ontwikkeling en betere gerichte ondersteuning van de basispolitiezorg op het terrein van jeugdzaken wordt wenselijk geacht. De overtuiging dat jeugdzaken bijzondere zorg en aandacht vragen wordt door velen gedeeld. Een voor de hand liggend gevolg van deze andere benadering is dat meer zaken formeel in plaats van informeel worden afgedaan met als resultaat meer geregistreerde zaken.

De verwijzing naar externe factoren wil niet zeggen dat er in 1996 geen sprake zou kunnen zijn van een *reële* stijging van de jeugdcriminaliteit ten opzichte van de jaren daarvoor. Nemen we de periode 1990 – 1996 in beschouwing, dan zien we in elk jaar – met uitzondering van 1993 – een toename in de politie-cijfers ten opzichte van het voorafgaande jaar. Aangezien het hier een trend over een reeks van jaren betreft, mogen we aannemen dat het een werkelijke toename van de jeugdcriminaliteit weerspiegelt. Voorzichtigheid blijft echter geboden bij het doen van uitspraken over de mate van toename.

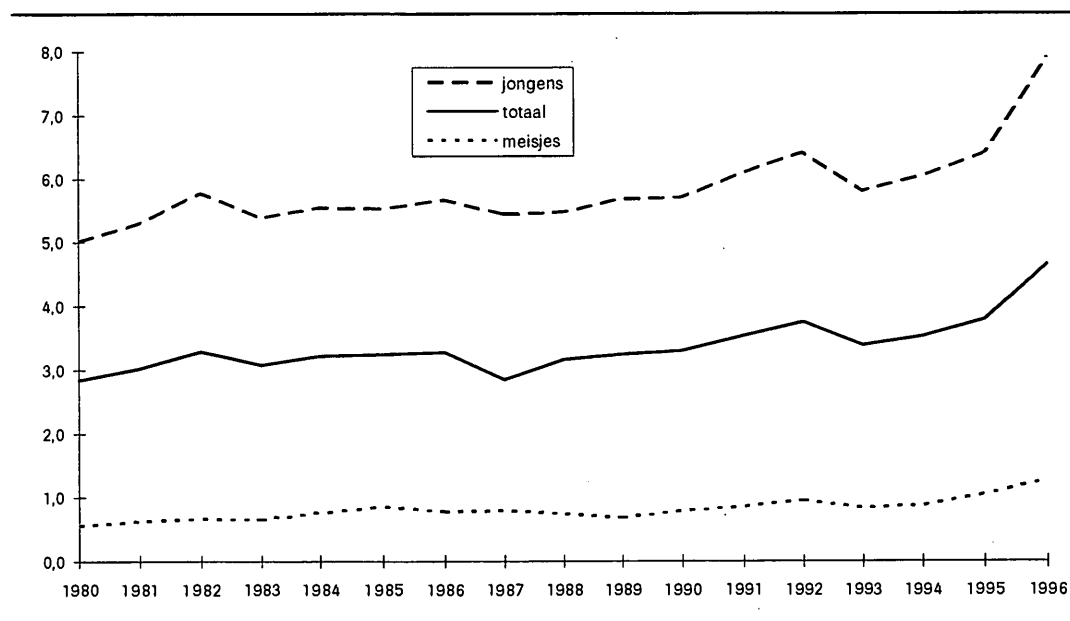
Laten we 1996 even buiten beschouwing en vergelijken we de gegevens over 1995 met die van 1990 – het jaar waarin de stijging is begonnen – dan kunnen we constateren dat het aantal gehoorde minderjarigen met ruim 8% is toegenomen. De toename verschilt echter per sekse. Bij de jongens bedraagt de toename in de geregistreerde criminaliteit 6% (van bijna 34.000 tot bijna 36.000), bij de meisjes 26% (van bijna 4.500 tot ruim 5.500).⁸ Ook in de verhouding tussen het aantal jongens en meisjes dat jaarlijks gehoord is op verdenking van een misdrijf, zien we de relatief sterke(re) groei bij de meisjes terug. Bedraagt het aandeel van de meisjes in de geregistreerde criminaliteit tot 1990 ongeveer 10%, na 1990 neemt hun aandeel toe tot 12% à 13%.

⁷ Zie het rapport 'Visie op de politieke jeugdzorg' (1997) van de gelijknamige werkgroep onder voorzitterschap van L. Diepenhorst.

⁸ In 1996 bedraagt de toename van het aantal gehoorde minderjarigen ten opzichte van 1990 30% voor de jongens, 53% voor de meisjes en 33% voor de totale groep.

Het beeld over de geregistreerde jeugdcriminaliteit verandert aanzienlijk indien we het aantal gehoorde minderjarigen relateren aan de omvang van de jeugdpopulatie, dat wil zeggen, aan het totaal aantal 12- tot en met 17-jarigen in ons land. Tussen 1980 en 1996 is het aantal strafrechtelijk minderjarigen in ons land gestaag gedaald van bijna anderhalf miljoen tot iets meer dan een miljoen.⁹ Zetten we het aantal gehoorde jongens en meisjes in elk jaar af tegen de omvang van de totale jeugdpopulatie op dat moment, dan vertoont de geregistreerde jeugdcriminaliteit een vrijwel ononderbroken, licht stijgende lijn. Dit is te zien in figuur 2, waar het jaarlijks aantal door de politie gehoorde minderjarigen is weergegeven als percentage van het totaal aantal 12- tot en met 17-jarigen in dat jaar.¹⁰

Figuur 2: Ontwikkeling aantal gehoorde minderjarige verdachten als percentage van het totaal aantal 12- tot en met 17-jarigen

Sinds 1980 is het aantal gehoorde minderjarigen vrijwel onafgebroken toegenomen van 2,8% van de totale jeugdpopulatie tot 3,8% in 1995 en zelfs 4,7% in 1996. Deze groei doet zich zowel bij jongens (van 5,0% tot 6,4% respectievelijk 7,9%) als bij meisjes voor (van 0,6% tot 1,0% respectievelijk 1,3%).

1.2 Aard van de gepleegde jeugdcriminaliteit

De misdrijven waarover de minderjarigen zijn gehoord, zijn voornamelijk misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht. Tussen de 96% en 98% van alle misdrijven valt in deze categorie. Misdrijven volgens de Wegenverkeerswet, de

⁹ Zie tabel 2 van bijlage 1.

¹⁰ Tabel 3 van bijlage 1 vermeldt het aantal gehoorde minderjarigen — jongens, meisjes en totaal — per 100.000 inwoners van 12 tot en met 17 jaar in elk jaar.

Opiumwet of de Wet Wapens en Munitie komen bij minderjarigen relatief weinig voor: in 1996 bij respectievelijk 1,5%, 0,9% en 0,5% van de gehoorde minderjarigen. In dit hoofdstuk beperken we ons daarom tot de misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht.

Tabel 1 geeft de verdeling naar type misdrijf weer waaraan de gehoorde minderjarigen uit 1996 zich schuldig zouden hebben gemaakt.

Tabel 1: Gehoorde minderjarige verdachten naar type misdrijf en geslacht in 1996, in % (misdrijven Wetboek van Strafrecht)

type misdrijf	jongens N=42.725	meisjes N=6.663	totaal N=49.388
vernieling	15,3	7,1	14,2
openbare orde en gezag	12,5	9,4	12,1
vermogensmisdrijven	54,9	68,3	56,8
geweld tegen personen	14,9	13,9	14,7
seksuele misdrijven	1,5	0,4	1,3
overig Wetboek van Strafrecht *	0,9	0,9	0,9
totaal	100,0	100,0	100,0

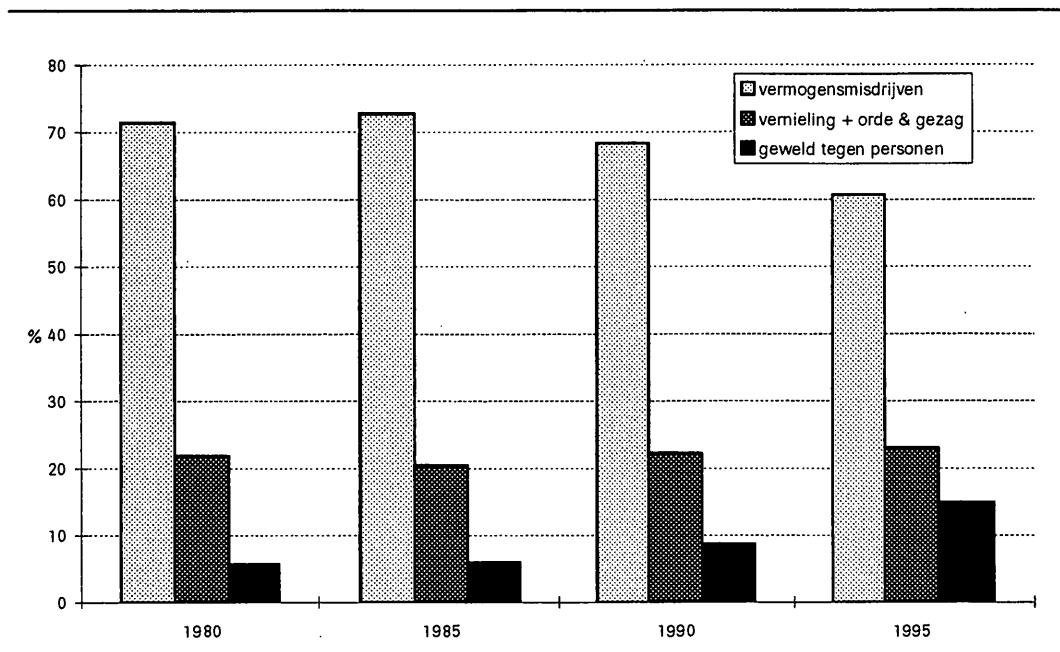
* waaronder belediging

Zoals uit tabel 1 valt af te leiden, is ruim de helft van de minderjarigen gehoord op verdenking van een vermogensmisdrijf. Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag maken tezamen een kwart uit van de misdrijven waarover de jongeren zijn gehoord. De grootste verschillen tussen jongens en meisjes doen zich voor bij vermogensmisdrijven en vernielingen. Vermogensmisdrijven komen verhoudingsgewijs vaker voor bij meisjes, vernielingen verhoudingsgewijs vaker bij jongens. In de categorie 'geweld tegen personen' – waaronder diefstal met geweld en afpersing – doen de beide seksen procentueel nauwelijks voor elkaar onder. De verdeling naar type misdrijf in tabel 1 is door de jaren heen overigens veranderd. In de eerste helft van de jaren tachtig maken vermogensmisdrijven ruim 70% uit van de misdrijven waarover de minderjarigen zijn gehoord en geweldsmisdrijven tegen personen zo'n 6%. Daarna neemt het aandeel van de vermogensmisdrijven geleidelijk af en dat van de geweldsmisdrijven toe. Vergeleken met de eerste helft van de jaren tachtig is het percentage jongeren dat in 1995 en 1996 gehoord is op verdenking van een geweldsmisdrijf bijna verdrievoudigd.

In figuur 3 is deze ontwikkeling, op vier meetmomenten, in beeld gebracht.¹¹ De seksuele misdrijven en de overige misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht, die elk ongeveer 1% van de geregistreerde jeugdcriminaliteit uitmaken, zijn buiten beschouwing gelaten. Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en gezag zijn gemakshalve samengenomen.

¹¹ De verdeling naar type misdrijf — in procenten — voor de afzonderlijke jaren staat vermeld in tabel 4 van bijlage 1.

Figuur 3: Verdeling gehoorde minderjarigen naar type misdrijf Wetboek van Strafrecht in 1980, 1985, 1990 en 1995*

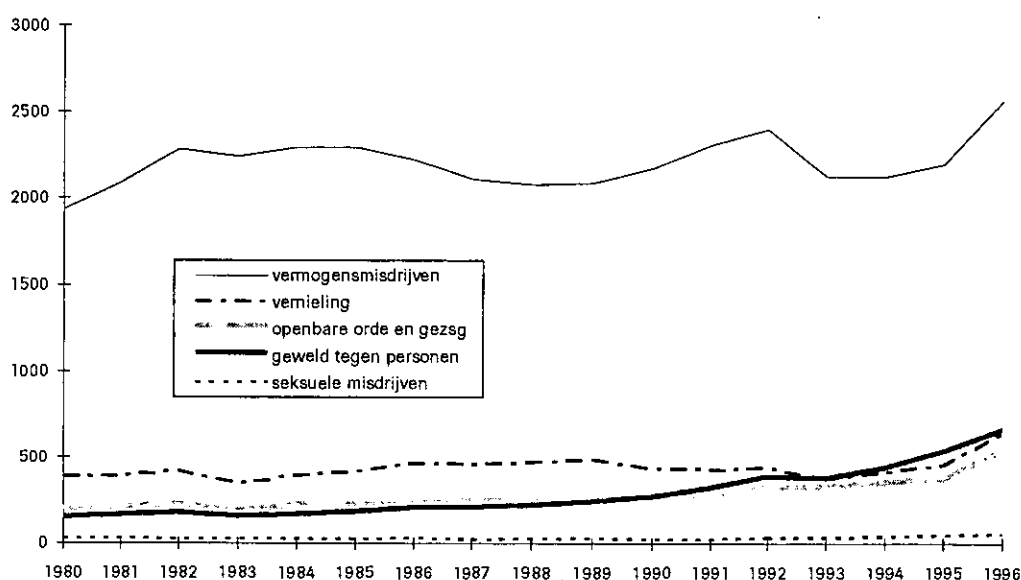
* Exclusief seksuele misdrijven en overige misdrijven Wetboek van Strafrecht

Figuur 4 geeft de ontwikkeling weer van het aantal minderjarigen dat tussen 1980 en 1996 gehoord is op verdenking van de verschillende typen misdrijven. Om rekening te kunnen houden met de dalende omvang van de jeugpopulatie, zijn de aantallen gehoorde minderjarigen weergegeven per 100.000 leeftijdgenoten in elk jaar.¹² Voor de overzichtelijkheid is de categorie overige misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht in figuur 4 – evenals in de bijbehorende tabellen in bijlage 1 – buiten beschouwing gelaten.

Zoals uit figuur 4 kan worden opgemaakt, ligt het aantal minderjarigen dat gehoord is in verband met een vermogensmisdrijf tot en met 1995 tussen ongeveer 2.000 en 2.400 per 100.000 per jaar, oftewel tussen 2,0% en 2,4% van de jeugdbevolking. In 1996 stijgt het aantal minderjarigen tegen wie procesverbaal is opgemaakt inzake een vermogensmisdrijf tot bijna 2.600 per 100.000 leeftijdgenoten. Het gaat dan om in totaal 28.000 jongeren, 4.000 meer dan in het jaar daarvoor. Ook de op een na grootste categorie – vernielingen – geeft tot en met 1995 een vrij stabiel beeld te zien. Per 100.000 leeftijdgenoten zijn jaarlijks zo'n 400 tot 450 jongeren gehoord op verdenking van dit delict, oftewel tussen de ruim 4.000 en 6.500 jongens en meisjes. Het laatste jaar geeft een toename te zien van 40% ten opzichte van het niveau in 1995. Het relatieve aantal minderjarigen dat zich schuldig zou hebben gemaakt aan vernieling stijgt in 1996 tot 642 per 100.000, hun absolute aantal stijgt met 2.000 tot 7.000.

¹² De bijbehorende aantallen per 100.000 minderjarigen — voor jongens, meisjes en totaal — zijn te vinden in tabel 5 van bijlage 1. Tabel 6 in de bijlage vermeldt de absolute aantallen jongeren.

Figuur 4: Ontwikkeling gehoorde minderjarigen per 100.000 leeftijdgenoten naar type misdrijf Wetboek van Strafrecht*

* Exclusief overige misdrijven Wetboek van Strafrecht

Misdrijven tegen openbare orde en gezag en geweldsmisdrijven tegen personen geven beide al (veel) eerder een behoorlijke groei te zien. Na jarenlang te hebben geschommeld rond de 250 verdachten per 100.000 leeftijdgenoten stijgt het aantal minderjarigen dat gehoord is in verband met een misdrijf tegen openbare orde en gezag vanaf 1989 geleidelijk tot bijna 400 per 100.000 in 1995 en bijna 550 per 100.000 in 1996. In absolute aantallen loopt de groei van ruim 3.000 per jaar tot ruim 4.000 respectievelijk 6.000 per jaar. Bij de geweldsmisdrijven tegen personen vangt de relatieve toename al in 1983 aan. In dat jaar bedraagt het aantal gehoorde minderjarige verdachten van geweld tegen personen iets meer dan 160 per 100.000 minderjarigen, oftewel 0,16% van de jeugdpopulatie (\pm 2.400 jongeren). In 1995 is hun relatieve aantal opgelopen tot bijna 550 per 100.000 en in 1996 tot ruim 660 per 100.000, een stijging van respectievelijk bijna 250% en ruim 300%. In absolute aantallen gaat het dan om respectievelijk 5.900 en bijna 7.300 minderjarigen.

Overigens omvat de categorie misdrijven tegen openbare orde en gezag onder meer artikel 141 Wetboek van Strafrecht: het met vereende krachten plegen van openlijk geweld tegen personen of goederen. Een deel van de minderjarigen die gehoord zijn in verband met openbare orde en gezag heeft zich dus (mogelijk) schuldig gemaakt aan geweld tegen personen, gepleegd met een of meer anderen. Hoe groot de 'geweldscomponent tegen personen' binnen de misdrijven tegen openbare orde en gezag is, is op basis van de politiecijfers echter niet vast te stellen. Evenmin is bekend in hoeverre de afgelopen jaren feiten van dezelfde orde als ernstiger zijn gekwalificeerd en daarom niet langer tot de categorie 'openbare orde en gezag' worden gerekend maar tot de categorie 'geweld tegen personen'. Een dergelijk verschijnsel is eerder al eens geconstateerd met betrekking tot tasjesroof. Waar vroeger tasjesroof soms als

eenvoudige diefstal werd aangemerkt, is dat tegenwoordig vrijwel zonder uitzondering diefstal met geweld.¹³ Indien zich zo iets voordoet kan op basis van de registratie worden geconcludeerd dat de jeugdcriminaliteit ernstiger (gewelddadiger) is geworden terwijl die conclusie voor de 'werkelijke' criminaliteit niet zonder meer getrokken mag worden.

De laatste categorie misdrijven in figuur 4, de seksuele misdrijven, groeit vanaf 1992 van 25 à 30 gehoorde minderjarigen per 100.000 leeftijdgenoten per jaar (tussen de 300 en 450 jongeren) tot bijna 60 per 100.000 per jaar (650 jongeren).

1.3 Vermogensmisdrijven en geweldsmisdrijven nader bekeken

Vermogensmisdrijven vormen veruit de grootste categorie misdrijven die door minderjarigen worden gepleegd. Geweldsmisdrijven tegen personen nemen weliswaar een minder prominente plaats in, maar vertonen zowel in absolute aantallen als gerelateerd aan de omvang van de jeugdpopulatie de sterkste stijging. Bovendien staat de geweldscriminaliteit al geruime tijd volop in de belangstelling, getuige de aandacht voor dit verschijnsel in onder andere de media en de politiek. Reden om in deze paragraaf extra aandacht te besteden aan de ontwikkeling van deze twee typen misdrijven.

1.3.1 Vermogensmisdrijven

In 1996 zijn 23.476 jongens en 4.552 meisjes gehoord op verdenking van een vermogensmisdrijf. Tabel 2 geeft aan om wat voor vermogensmisdrijven het gaat. Eenvoudige diefstal en diefstal met braak, die gezamenlijk meer dan 90% van de vermogensmisdrijven uitmaken, komen bij de jongens verhoudingsgewijs ongeveer even vaak voor. Bij de meisjes gaat het vooral om eenvoudige diefstal. Bijna twee derde van de meisjes is gehoord op verdenking van eenvoudige diefstal en ruim een kwart op verdenking van diefstal met braak.

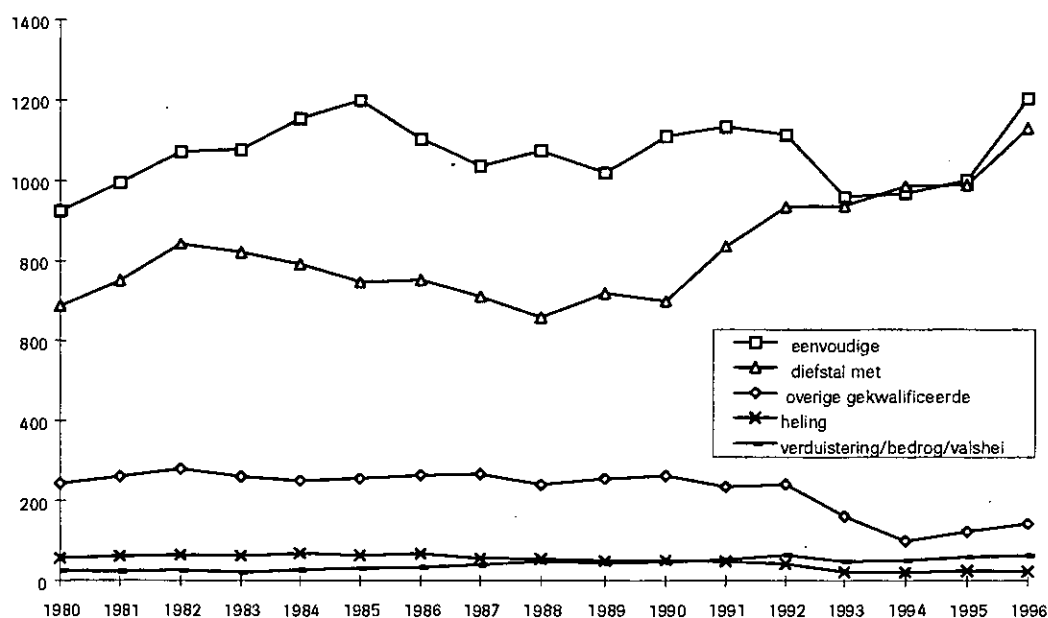
Tabel 2: Gehoorde minderjarige verdachten naar vermogensmisdrijf en geslacht in 1996, in %

	jongens N=23.476	meisjes N=4.552	totaal N=28.028
eenvoudige diefstal	43,4	64,7	46,9
diefstal met braak	47,4	26,9	44,1
overige gekwalificeerde diefstal	5,6	5,4	5,6
heling	1,0	0,4	0,9
verduistering/bedrog/valsheid	2,5	2,5	2,5
totaal	100,0	100,0	100,0

¹³ Zie Freeling, W. (1993): De straf op tasjesroof; hoe het strafklimaat strenger werd, *Proces*, 72, 76-82.

Figuur 5 laat zien hoe het relatieve aantal gehoorde minderjarige verdachten van de verschillende vermogensmisdrijven zich gedurende de periode 1980-1996 heeft ontwikkeld.¹⁴

Figuur 5: Ontwikkeling gehoorde minderjarige verdachten per 100.000 leeftijdgenoten naar vermogensmisdrijf

Het aantal jongeren dat gehoord is in verband met eenvoudige diefstal blijkt jaarlijks te schommelen tussen ongeveer 1.000 en 1.200 minderjarigen per 100.000 leeftijdgenoten, oftewel tussen 1,0% en 1,2% van de jeugdpopulatie. De toename in 1996 ten opzichte van 1995 bedraagt 20%: van 999 tot 1.203 per 100.000 leeftijdgenoten, oftewel van 11.000 tot ruim 13.000 minderjarige verdachten. Diefstal met braak vertoont vanaf 1990 een forse groei van ongeveer 700 gehoorde minderjarigen per 100.000 leeftijdgenoten tot bijna 1.000 minderjarigen per 100.000 leeftijdgenoten in 1995 en meer dan 1.100 minderjarigen in 1996, een groei van respectievelijk ruim 40% en 60%¹⁵. In absolute aantallen gaat het om een stijging van iets meer dan 8.000 jongeren tot bijna 12.500 jongeren. Hoewel het weliswaar om kleine aantallen gaat, is vooral bij de meisjes de groei aanzienlijk: van ruim 400 gehoorde meisjes (oftewel 78 per 100.000) in 1990 tot iets meer dan 1.000 (189 per 100.000) in 1995 en ruim 1.200 (229 per 100.000) in 1996.

¹⁴ In tabel 7 en 8 in bijlage 1 staan respectievelijk de bijbehorende aantallen verdachten per 100.000 leeftijdgenoten en de absolute aantallen verdachte jongens, meisjes en totaal vermeld.

¹⁵ Overigens is het onderscheid tussen eenvoudige diefstal en diefstal met braak in de praktijk niet altijd even duidelijk. Zo kan bijvoorbeeld diefstal van een fiets, waarbij het slot is geforceerd, worden gerubriceerd onder eenvoudige diefstal, maar ook onder diefstal met braak.

De overige drie vermogensmisdrijven komen veel minder vaak voor. Overige gekwalificeerde diefstal – veelal diefstal in vereniging – en heling geven tot en met het begin van de jaren negentig een vrij stabiel beeld te zien van respectievelijk zo'n 250 en 60 gehoorde minderjarigen per 100.000 leeftijdgenoten per jaar. Daarna treedt een lichte daling op. In absolute aantallen zijn in 1996 ruim 1.500 jongeren gehoord op verdenking van overige gekwalificeerde diefstal en zo'n 250 op verdenking van heling. Verduistering, bedrog en valsheid in geschrifte geven een zeer lichte, geleidelijke stijging (van ongeveer 25 tot 60 per 100.000 leeftijdgenoten) te zien. In 1996 ligt hun absolute aantal iets onder de 700.

1.3.2 Geweldsmisdrijven

De geweldsmisdrijven die het meest door minderjarigen worden gepleegd, zijn mishandeling en diefstal met geweld. Tezamen zijn deze delicten goed voor ruim drie kwart van alle geweldsmisdrijven waarover jongeren zijn gehoord.¹⁶ Tussen jongens en meisjes valt in dit opzicht evenwel een belangrijk verschil te constateren. Zoals uit tabel 3 blijkt, heeft twee derde van de geweldscriminaliteit onder meisjes betrekking op (doorgaans eenvoudige) mishandeling.

Tabel 3: Gehoorde minderjarige verdachten naar geweldsmisdrijf en geslacht in 1996, in %

	jongens N=6.316	meisjes N=992	totaal N=7.238
mishandeling	49,1	68,4	51,5
diefstal met geweld	28,7	12,6	26,7
bedreiging	12,6	11,3	12,4
afpersing	5,1	2,3	4,7
misdrijven tegen het leven	4,3	3,8	4,2
dood door schuld	0,3	1,6	0,4
totaal	100	100	100

Een op de acht meisjes zou zich schuldig hebben gemaakt aan diefstal met geweld. Bij de jongens ligt het percentage diefstal met geweld ruim twee keer zo hoog. Tezamen met afpersing valt een derde van de jongens die gehoord zijn in verband met een geweldsmisdrijf in deze categorie zware geweldsdelicten. Van verdenking van mishandeling is sprake bij de helft van de gehoorde jongens.

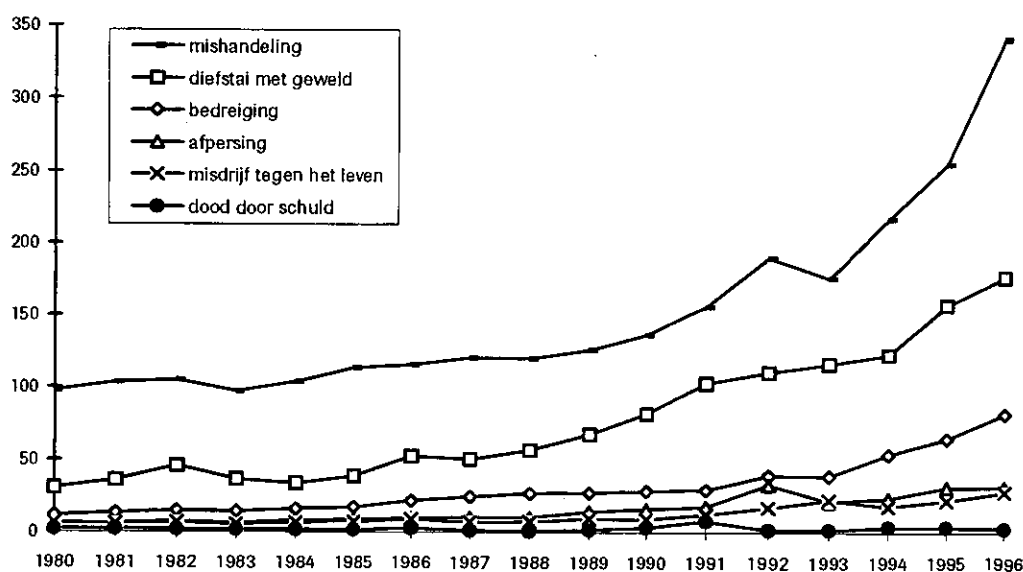
Als we kijken naar de ontwikkeling van de geweldscriminaliteit onder jongeren, dan valt op dat nagenoeg alle geweldsdelicten een meer of minder uitgesproken stijging vertonen (figuur 6).¹⁷ De stijging is het duidelijkst bij mishandeling. Van 1980 tot 1990 neemt het aantal minderjarigen dat jaarlijks gehoord is op

¹⁶ Dit is exclusief die geweldsmisdrijven tegen person en die onder de categorie 'openbare orde en gezag' vallen.

¹⁷ De relatieve aantallen jongens, meisjes en totaal waarop figuur 6 gebaseerd is, staan vermeld in tabel 9 van bijlage 1. Tabel 10 vermeldt de absolute aantallen gehoorde minderjarige verdachten van een geweldsmisdrijf in de periode 1980-1996.

verdenking van mishandeling geleidelijk toe van zo'n 100 per 100.000 leeftijdgenoten – oftewel 0,1% van alle minderjarigen – tot 137 per 100.000. Daarna zet de groei stevig door tot 256 per 100.000 in 1995 en 342 per 100.000 in 1996, een groei van respectievelijk bijna 90% en 250% ten opzichte van 1990. Uitgedrukt in absolute aantallen stijgt het aantal minderjarigen dat gehoord is op verdenking van mishandeling van om en nabij 1.500 in 1980 en 1990 tot 2.800 in 1995 en ruim 3.700 in 1996. Bij de meisjes bedraagt de groei ten opzichte van 1990 zelfs bijna 400%, te weten van 30 per 100.000 in 1990 tot 118 per 100.000 in 1996, oftewel, in absolute aantallen, van 173 gehoorde meisjes tot 631 gehoorde meisjes.

Figuur 6: Ontwikkeling gehoorde minderjarige verdachten per 100.000 leeftijdgenoten naar geweldsmisdrijf

Ook bij diefstal met geweld is sprake van een aanzienlijke groei. Afgezet tegen de omvang van de jeugdpopulatie vertoont dit zware geweldsdelict over de onderzochte periode een (relatieve) groei van 400% tot 500%: van 30 per 100.000 in 1980 tot ruim 150 per 100.000 in 1995 en bijna 180 per 100.000 in 1996. In absolute aantallen gaat het om ongeveer 450 jongeren in 1980, ruim 1.700 jongeren in 1995 en ruim 1.900 jongeren in 1996. Eenzelfde groei-percentage valt te constateren bij bedreiging. Dit delict komt echter minder vaak in de politiecijfers voor. In 1996 zijn bijna 900 jongeren – zo'n 800 jongens en zo'n 100 meisjes – gehoord op verdenking van bedreiging. Dit aantal heeft betrekking op minder dan één tiende procent van de jeugdpopulatie. Afpersing en misdrijven tegen het leven komen in de cijfers nog minder vaak voor. Het aantal minderjarige dat in verband met elk van deze delicten gehoord is, verdrievoudigt in de onderzochte periode weliswaar (van circa 100 in 1980 tot circa 300 in 1996), maar maakt in 1996 minder dan 0,03% van de jeugdpopulatie uit. Dood door schuld tot slot, schommelt gedurende de gehele periode in absolute aantallen zo tussen de 20 en de 40 gehoorde minderjarige verdachten per jaar.

Hoewel de hier beschreven stijging van de meeste geweldsdelicten een zorgelijke ontwikkeling vormt, gaat het met name bij de zwaardere geweldsmisdrijven (gelukkig) nog altijd om kleine aantallen. Van alle strafrechtelijk minderjarigen in ons land is in 1996 minder dan 0,2% aangehouden op verdenking van diefstal met geweld en minder dan 0,01% op verdenking van bedreiging of afpersing. Bij dergelijke kleine aantallen resulteert een stijging in het aantal gehoorde minderjarigen met (een paar) honderd in een bepaald jaar al snel tot een (zeer) forse procentuele toename. Eenzelfde toename in absolute aantallen bij de vermogensmisdrijven geeft een veel kleiner groeipercentage te zien. Zetten we het totaal aantal minderjarigen tegen wie in 1996 proces-verbaal is opgemaakt inzake een geweldsmisdrijf af tegen de jeugdpopulatie, dan ligt het percentage op 0,7.

1.4 Samenvatting

In absolute omvang vertoont het totaal aantal minderjarigen dat jaarlijks door de politie gehoord is op verdenking van een misdrijf, tot en met 1990 een dalende lijn. Daarna zet een stijging in, onderbroken door een tijdelijke terugval in 1993. Houden we rekening met de kleiner wordende omvang van de jeugdpopulatie in ons land, dan kan worden vastgesteld dat de geregistreerde jeugdcriminaliteit vanaf 1980 een nagenoeg ononderbroken, lichte stijging vertoont. Afgezet tegen het totaal aantal 12- tot en met 17-jarigen in ons land, groeit het aantal minderjarigen dat door de politie gehoord is op verdenking van een misdrijf van 2,8% van de jeugdpopulatie in 1980 tot 3,8% in 1995 en zelfs 4,7% in 1996. Bij de jongens loopt de toename van 5,0% tot bijna 7,9%, bij de meisjes van 0,6% tot 1,3%.

Wat betreft de aard van de misdrijven waarover de minderjarigen gehoord zijn, valt een verschuiving te constateren in de richting van verhoudingsgewijs minder vermogensdelicten en meer geweldsdelicten. Is begin jaren tachtig nog ruim 70% van alle gehoorde minderjarigen aangehouden op verdenking van een vermogensmisdrijf en 6% wegens een geweldsmisdrijf, vijftien jaar later bedragen deze percentages respectievelijk zo'n 60% en 15%. Vernieling en misdrijven tegen openbare orde en gezag zijn over de gehele periode gezamenlijk goed voor ongeveer een kwart van de delicten waarover de jongeren zijn gehoord.

Afgezet tegen de totale omvang van de jeugdpopulatie is het aantal minderjarigen dat gehoord wordt in verband met vermogensmisdrijven en vernielingen tot en met 1995 min of meer gelijk gebleven. Binnen de groep vermogensmisdrijven doet zich wel een verandering voor. Het aantal jongeren dat gehoord is in verband met diefstal met braak neemt met ongeveer de helft toe tot één op de honderd minderjarigen, het aantal gehoorde verdachten van eenvoudige diefstal blijft nagenoeg gelijk. Overige gekwalificeerde diefstal en heling vertonen een relatieve daling. Gerelateerd aan het totaal aantal minderjarigen in ons land ligt het aantal gehoorde minderjarige verdachten van een vermogensmisdrijf in 1996 op 2,6%.

Misdrijven tegen openbare orde en gezag en vooral geweldsmisdrijven geven beide een stijging te zien. Het aantal minderjarigen dat gehoord is in verband

met misdrijven tegen openbare orde en gezag stijgt met minstens 60% tot 0,5% van de totale jeugdpopulatie. Het aantal jongeren dat in 1996 gehoord is op verdenking van geweld tegen personen is vergeleken met begin jaren tachtig meer dan verdrievoudigd. De toename doet zich voor bij vrijwel alle onderscheiden geweldsmisdrijven. Mishandeling komt het meest voor. In 1996 zijn bijna 4.000 jongeren, oftewel de helft van de minderjarigen die van een geweldsmisdrijf worden verdacht, in verband met mishandeling door de politie gehoord. Bij diefstal met geweld, waarover ruim een kwart van de geweldplegers is gehoord, bedraagt de toename ten opzichte van 1980 in totaal 400% tot 500%. In absolute aantallen zijn in 1996 ruim 1.900 jongeren geverbaliseerd in verband met diefstal met geweld, oftewel 0,2% van de jeugdpopulatie. In totaal zijn in 1996 ruim 7.000 minderjarigen gehoord op verdenking van een of meer geweldsmisdrijven, oftewel 0,7% van het totaal aantal 12- tot en met 17-jarigen in ons land.

Hoewel de groeipercentages bij de misdrijven tegen openbare orde en gezag en de geweldsmisdrijven (zeer) aanzienlijk zijn – zeker in vergelijking tot bijvoorbeeld de vermogensmisdrijven – ligt het 'aanvankelijke' aantal gehoorde minderjarigen bij de twee eerste delicttypen veel lager. Een stijging van het absolute aantal gehoorde minderjarigen leidt in een dergelijke situatie al snel tot een aanzienlijke procentuele stijging.

2 Ontwikkeling op grond van landelijk zelfrapportage-onderzoek

De politiecijfers die in het vorige hoofdstuk zijn gepresenteerd, hebben, zoals gezegd, betrekking op gehoorde of bekend geworden minderjarige verdachten. Veel delicten, en dan met name de minder ernstige feiten zoals zwartrijden, vernieling, winkeldiefstal of graffiti, worden echter niet (altijd) bij de politie gemeld of door de politie opgehelderd. Juist deze minder ernstige feiten maken een belangrijk deel uit van de jeugdcriminaliteit. Om het onvolledige beeld op basis van de politiecijfers aan te vullen, laat het WODC periodiek zogenaamd zelfrapportage-onderzoek uitvoeren onder jongeren van 12 tot en met 17 jaar.¹ In deze onderzoeken, die om de twee jaar plaatsvinden onder aselechte steekproeven van ongeveer 1.000 jongeren, wordt de jongeren gevraagd of en zo ja, hoe vaak zij zich aan bepaalde strafbare feiten hebben schuldig gemaakt en of daar iemand achter is gekomen. Ook wordt aandacht besteed aan andere vormen van risico- of probleemgedrag, zoals spijbelen, alcohol- en softdrugsgebruik en pesten, en worden enkele sociaal demografische en sociaal economische gegevens van de jongeren verzameld.

De jongeren worden thuis door een medewerker van een onderzoeksbureau bezocht. Op een draagbare computer vullen de jongeren, anoniem, een vaste vragenlijst in. De medewerker van het onderzoeksbureau is aanwezig om eventuele vragen van de jongere te beantwoorden of anderszins voor verduidelijking te zorgen. Hij bemoeit zich evenwel niet actief met de beantwoording van de afzonderlijke vragen.

De vragen over delinquent en ander risico- of probleemgedrag worden gesteld volgens een vast stramien. Eerst wordt gevraagd of de jongere een bepaald gedrag ooit wel eens heeft vertoond en zo ja, hoe oud hij of zij was toen dat voor het eerst gebeurde. Bij een bevestigend antwoord komt vervolgens aan de orde of de jongere dit gedrag (ook) *het afgelopen schooljaar* heeft vertoond en hoe vaak dit het geval is geweest. Verder wordt gevraagd of de jongere wel eens op dat gedrag betrapt is en door wie (bijvoorbeeld ouders, winkelpersoneel, toevallige getuigen), en of de politie daar wel eens achter is gekomen.

Hoewel de vragenlijst in de loop der tijd is uitgebreid met extra vragen over bepaalde, actuele onderwerpen – zoals bedreiging en het bezit en gebruik van wapens –, is de enquête ten aanzien van tien feiten ongewijzigd gebleven. Het betreft de vragen over zwartrijden, graffiti, iemand lastig vallen, vernieling, winkeldiefstal, brandstichting, heling, fietsendiefstal, iemand in elkaar slaan en

¹ In 1994 zijn, bij wijze van (eenmalig) experiment, ook kinderen in de leeftijd van 8 tot en met 11 jaar en jongvolwassenen van 18 tot en met 24 jaar in het zelfrapportage-onderzoek betrokken.

inbraak/insluiting. Deze feiten, die in alle enquêtes in dezelfde bewoordingen aan de orde zijn gesteld, zijn gebruikt om een indruk te krijgen van de prevalentie van de zelfgerapporteerde jeugdcriminaliteit gedurende de reeks van metingen (jaren). Hiertoe is een variabele samengesteld die voor elke enquête aangeeft, welk percentage van de ondervraagde jongeren te kennen geeft zich aan een of meer van de tien genoemde delicten te hebben schuldig gemaakt. De score op deze variabele staat in de tabellen van dit hoofdstuk weergegeven onder de noemer '1 of meer oorspronkelijke delicten'.

Hoewel het probleem van het zogenaamde 'dark number' (het verschil tussen de werkelijk gepleegde criminaliteit en de geregistreerde criminaliteit) bij zelfrapportage-onderzoeken veel minder speelt dan bij politiecijfers, kennen ook dit soort enquêtes de nodige beperkingen.² Zo zijn zij vooral geschikt voor het verzamelen van informatie over relatief lichte, veel voorkomende vergrijpen. Ernstige(r) feiten, zoals zware geweldsmisdrijven, komen te weinig voor om hierover op grond van aselechte steekproeven met een omvang van ongeveer 1.000 jongeren zinvolle uitspraken te kunnen doen. Bovendien is het de vraag of jongeren zich bepaald gedrag nog herinneren als het lange(re) tijd geleden heeft plaatsgevonden.³ Ook moet betwijfeld worden of zij, zeker als het om maatschappelijk gezien controversiële delicten gaat, wel altijd bereid zullen zijn om toe te geven dat zij zich aan ernstige feiten hebben schuldig gemaakt ook al worden alle mogelijke garanties van anonimiteit gegeven. Verder is de bruikbaarheid van zelfrapportagegegevens afhankelijk van bijvoorbeeld de representativiteit en omvang van de steekproef, de non-respons, enzovoort. Er zijn bovendien aanwijzingen dat de uitkomsten een samenhang vertonen met de soort vraagstelling en de wijze waarop de informatie wordt verzameld. Zo kunnen percentages jongeren die aangeven bepaalde strafbare feiten te hebben

² Zie voor een bespreking van de betrouwbaarheid van de zelfrapportage-methode: Bruinsma, G.N. (1991), De test-hertest betrouwbaarheid van de *self-report* methode, *Tijdschrift voor criminologie*, 33, 245-255; Bruinsma, G.N. (1994), De test-hertest betrouwbaarheid van het meten van jeugdcriminaliteit, *Tijdschrift voor criminologie*, 36, 218-235; Hensing, D.J. & H. Elffers (1995), De validiteit van van de *self-report* methode in onderzoek naar regelovertrekend gedrag, *Tijdschrift voor criminologie*, 37, 55-70; Heijden, P.G.M. van der, K. Sijtsma & H. 't Hart (1995), *Self-report* delinquentieschalen zijn nog steeds betrouwbaar. Een reactie op de studies van Bruinsma (met repliek en dupliek), *Tijdschrift voor criminologie*, 37, 71-82; Swanborn, P.G. (1996), Argumenten en misverstanden rondom de kwaliteit van *self-report* data, *Tijdschrift voor criminologie*, 38, 284-289; Haen-Marshall, I. (1996), De methode van zelfrapportage, *Tijdschrift voor criminologie*, 38, 2-20.

³ Verschillende vormen van 'geheugenverlies' worden onderscheiden. Gebeurtenissen worden vergeten naarmate het om een langere periode gaat (*memory decay*), of al zich in een periode erg veel gebeurtenissen hebben voorgedaan (*reporting load*), dan wel dat men niet precies meer weet of een gebeurtenis zich een jaar geleden voordeed of misschien wel anderhalf jaar geleden (*telecopying*) (zie Bushery, J.M. (1981), *Recall biases for different reference periods in the national crime survey*, paper presented at the American Statistical Association Annual Meeting, Detroit). Aan dit probleem van herinneren kan enigermate worden tegemoet worden gekomen door de periode waarover wordt gevraagd te beperken en te specificeren. Dat is de reden waarom in de zelfrapportage-onderzoeken van het WODC een 'ooit'-vraag als een soort aanloop wordt gesteld en de informatieverzameling zich vervolgens concentreert op het 'afgelopen schooljaar'.

gepleegd in verschillende onderzoeken sterk van elkaar verschillen.⁴ Uitkomsten van opeenvolgende onderzoeken kunnen vertekend zijn, omdat opvattingen over en kennis van strafbare feiten door de jaren heen kunnen veranderen. Iedere twee jaar wordt een nieuwe generatie jeugdigen in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar geënquêteerd; elke generatie heeft mogelijk weer andere opvattingen en is meer of minder geïnformeerd over bepaalde zaken.

Dit alles maakt dat zelfrapportagegegevens net als politiecijfers vooral geschikt zijn voor het in kaart brengen van eventuele *trends* en minder voor het doen van uitspraken omtrent *omvang*. Voorwaarde is uiteraard dat vraagstelling en aanpak door de jaren heen constant worden gehouden. Indien zowel zelfrapportagegegevens en politiecijfers in dezelfde richting wijzen, kan men dit opvatten als een bevestiging dat er werkelijk sprake is – en de mate waarin – van een daling of een stijging van de jeugdcriminaliteit.

De zelfrapportage-onderzoeken van het WODC hebben nog een andere beperking gemeen met politiecijfers: het niet kunnen doen van uitspraken over de betrokkenheid van allochtone jongeren bij criminaliteit. Alhoewel het aandeel van allochtone jongeren in de bevolking van Nederland groeit (afhankelijk van wie men tot allochtone groepen rekent momenteel ongeveer 16% van de 12- tot en met 17-jarigen) is het te klein om op basis van een betrekkelijk kleine steekproef uitspraken te kunnen doen over jongeren die behoren tot een bepaalde bevolkingsgroep. Bovendien lijkt ondanks gerichte inspanningen de non-respons (niet mee willen doen) bij deze jongeren groter en bestaan er meer twijfels omtrent de betrouwbaarheid van de door hen verstrekte informatie.^{5,6}

In dit hoofdstuk staan de uitkomsten van het laatste zelfrapportage-onderzoek uit 1996 centraal. De gegevens werden verzameld in het najaar van 1996 door medewerkers van Bureau Inter/View bij 994 12- tot en met 17-jarigen. De vragen over strafbaar gedrag maken deel uit van een groter, zogenoemd omnibusonderzoek, waarin jeugdigen over een keur van onderwerpen wordt ondervraagd, variërend van voorkeur voor bepaalde frisdranken, tot het lezen van jeugdtijdschriften, tot opvattingen over allerhande maatschappelijke onderwerpen. Vanwege een enigszins andere leeftijdsindeling kan Bureau Inter/View geen

⁴ Zo rapporteren aanzienlijk meer Rotterdamse scholieren een sterkere betrokkenheid bij het plegen van strafbare feiten dan de jongeren in het in deze rapportage te presenteren WODC-onderzoek, terwijl het nota bene om jongere kinderen gaat (11- tot en met 13-jarigen tegen 12- tot en met 17-jarigen). Dit verschil is niet alleen te verklaren uit het feit dat het om kinderen uit een grote stad (Rotterdam) gaat. Het feit dat de Rotterdamse kinderen schriftelijk zijn geënquêteerd en er gevraagd is naar 'ooit' gepleegde delicten zonder vervolgens de toespitsing op 'afgelopen schooljaar' speelt ongetwijfeld ook een rol (zie Rovers, B. & M. Wouters (1996), *De nazaten van Pietje Bell*; eerste resultaten van een zelfrapportage-onderzoek naar regelovertreding onder Rotterdamse kinderen, *Tijdschrift voor criminologie*, 38, 21-43).

⁵ Zie: Junger, M. (1990), *Ethnicity and Delinquency*, Deventer, Kluwer.

⁶ Het zogenoemde Scholierenonderzoek dat betrekking heeft op ongeveer 10.000 scholieren in de leeftijd van 12 tot 20 jaar, biedt aanzienlijk meer mogelijkheden (zie Beker, M. & C.J. Maas (1998), *Rapportage Jeugd*, Rijswijk, SCP).

exacte informatie verstrekken over de interviewrespons. In de groep 12- tot en met 19-jarigen was die 62% en zal voor de (kleinere) categorie 12- tot en met 17-jarigen waarschijnlijk iets hoger hebben gelegen, aangezien de respons afneemt naarmate het om oudere respondenten gaat. De non-respons is voornamelijk het gevolg van weigering door de jongere zelf (26%) of een ouder (4%), geen tijd hebben (3%) en niet bereikbaar zijn (3%).

Belangrijke doelstelling is vergelijking van de uitkomsten met die van eerdere enquêtes; in dit geval die van 1988, 1990, 1992 en 1994. Een probleem hierbij is dat ondanks alle mogelijke voorzorgen aselechte steekproeven uit populaties nooit hetzelfde verdeeld zijn als de populatie waaruit is getrokken. Verschillen tussen diverse metingen kunnen daardoor het gevolg zijn van verschillen in samenstelling van de steekproeven – bijvoorbeeld meer meisjes zonder dat zich zo'n verandering in de populatie als geheel heeft voorgedaan – en niet van ontwikkelingen met betrekking tot het te onderzoeken fenomeen.. Aan dit probleem kan worden tegemoet gekomen door te herwegen aan de hand van een combinatie van variabelen.⁷ De aldus verkregen steekproeven representeren de populatie als geheel beter en maken het mogelijk eventuele verschillen tussen jaargangen op te vatten als werkelijke verschillen. De herwogen steekproef waarover in het navolgende wordt gerapporteerd bestaat uit 1.083 12- tot en met 17-jarigen.

2.1 Zelfgerapporteerde delinquentie

Tabel 4 laat voor elk strafbaar feit uit de enquête van 1996 zien, hoeveel jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar hebben aangegeven zich daaraan *ooit* schuldig te hebben gemaakt. Betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen (34,0%), vernieling (33,2%), winkeldiefstal van artikelen met een waarde van minder dan 10 gulden (33,0%), het dragen van een wapen (32,7%), zwartrijden in het openbaar vervoer (30,0%) en iemand lastig vallen (23,3%) worden het meest genoemd. Gewelddadige feiten als iemand in elkaar slaan (6,5%), iemand met een wapen verwonden (2,7%) of iemand bedreigen om geld te krijgen (1,2%) worden daarentegen door aanzienlijk minder jongeren genoemd. Vergeleken met de eerdere enquêtes zijn de percentages 'ooit-plegers' min of meer gelijk gebleven. Vatten we de in de verschillende jaren geënquêteerde groepen jongeren op als verschillende generaties, dan zou geconcludeerd kunnen worden dat de 'huidige' generatie jongeren niet meer of minder delinquent is dan 'vroegere' generaties.

Aan de antwoorden op deze 'ooit'-vraag kunnen geen conclusies worden verbonden met betrekking tot de omvang van de jeugdcriminaliteit. In de vorige enquête (1994) zijn niet alleen 12- tot en met 17-jarigen geïnterviewd maar ook 8- tot en met 11-jarigen en 18- tot en met 24-jarigen. Daaruit kwam naar voren dat de percentages jongeren die aangeven bepaalde feiten te hebben begaan nemen, anders dan men misschien zou verwachten – hoe ouder des te meer

⁷ In dit onderzoek is herwogen naar de volgende variabelen: geslacht en leeftijd, Nielsen-gebied en urbanisatiegraad, verdeling van het aantal personen in de desbetreffende leeftijdsklasse, opleiding (bij 15-jarigen en ouder) en thuis- of uitwonend (bij 15-jarigen en ouder).

'gelegenheid' – , met het ouder worden niet toenemen en soms zelfs lager zijn.⁸ Het is zeer wel mogelijk dat bepaalde strafbare feiten met het ouder worden niet meer worden gepleegd, maar ook dat bepaalde gebeurtenissen uit het verleden zijn vergeten of niet meer als een strafbaar feit worden beschouwd. Zo is het zeer wel denkbaar dat jonge kinderen 'fikkie stoken' zullen rapporteren als strafbaar feit (brandstichting). Daarentegen lijkt het niet aannemelijk dat bijvoorbeeld een 20-jarige melding zal maken van datzelfde 'fikkie stoken' dat hij of zij een jaar of tien geleden deed. Een soortgelijke verandering van betekenis kan zich voordoen ten aanzien van 'iemand lastig vallen'

Tabel 4: Percentage jongeren dat delict 'ooit' heeft gepleegd (gegevens 1996)*

betrokken bij vechtpartijen/rellen	34,0
vernieling	33,2
winkeldiefstal < f 10	33,0
dragen van een wapen	32,7
zwarijden	30,0
iemand lastig vallen	23,3
diefstal op school	20,3
graffiti	21,4
brandstichting	18,4
heling	15,8
winkeldiefstal > f10	12,7
iemand in elkaar slaan	6,5
fietsendiefstal	6,3
diefstal uit telefooncel/-automaat	5,4
inbraak/insluiping	4,2
iemand met een wapen verwonden	2,7
bedreiging om geld te krijgen	1,2

* n = 1.083

2.2 Zelfgerapporteerde delinquentie in het afgelopen schooljaar

Een beter inzicht in de omvang en frequentie van gepleegde strafbare feiten ontlenen we aan de vragen naar strafbare feiten gepleegd *in het afgelopen schooljaar*. Deze periode staat centraal in deze paragraaf en, tenzij anders vermeld, in de rest van dit hoofdstuk.

Tabel 5 laat zien hoeveel van de ondervraagde jongeren te kennen geven, in het afgelopen schooljaar een of meer van de genoemde delicten te hebben gepleegd. De uitkomsten van de enquête in 1996 zijn daarbij afgezet tegen die van eerdere enquêtes. Op deze manier krijgen we een beeld van de eventuele ontwikkeling in de zelfgerapporteerde criminaliteit over een bepaalde periode.

⁸ Zie Laan, P.H. van der, E.C. Spaans, A.A.M. Essers & J.J. A. Essers (1997), *Jeugdcriminaliteit en jeugdbescherming. Ontwikkelingen in de periode 1980-1994*, Den Haag, WODC.

Bekeken over alle metingen is het beeld in tabel 5 niet eenduidig. Ten aanzien van een aantal feiten kan gesproken worden van een tamelijk gestage – zij het doorgaans kleine – toename bij vrijwel elke meting (iemand lastig vallen, vernieling, heling, diefstal op school, betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen en het dragen van een wapen). Bij andere feiten is er sprake van een wat grillig verloop. Vergelijken we de uitkomsten van de enquête in 1996 met die van 1994, dan zien we bij alle feiten op één na (inbraak/insluiting) een hoger percentage. De grootste stijging is te vinden bij vernieling, winkeldiefstal, heling, diefstal op school en betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen.

Tabel 5: Percentage jongeren dat delict in 'het afgelopen schooljaar' heeft gepleegd (gegevens 1988, 1990, 1992, 1994 en 1996)*

delict	1988	1990	1992	1994	1996
zwartrijden	14,5	17,0	19,0	15,7	16,7
graffiti	10,3	8,8	8,6	10,1	11,1
iemand lastig vallen	9,9	12,0	11,8	14,1	14,6
vernieling	8,9	9,9	10,5	9,1	14,6
winkeldiefstal**	5,4	7,4	6,6	7,0	10,0
brandstichting	3,8	5,0	3,8	4,3	5,3
heling	3,5	4,1	4,0	4,2	8,6
fietsendiefstal	2,1	3,0	2,7	1,3	3,1
iemand in elkaar slaan	1,9	2,7	2,7	2,7	3,3
inbraak/insluiting	1,5	1,6	1,3	1,6	1,2
diefstal uit telefooncel/-automaat***	-	1,2	1,0	1,1	2,3
diefstal op school***	-	6,5	8,4	7,2	10,1
betrokken bij vechtpartijen/rellen***	-	6,7	8,8	11,6	14,7
iemand met een wapen verwonden***	-	0,6	0,4	0,4	1,1
dragen van een wapen****	-	-	12,8	20,5	21,5
bedreiging om geld te krijgen****	-	-	0,4	0,3	0,5
1 of meer 'oorspronkelijke' delicten	34,5	38,2	38,2	37,8	40,2

* n : in 1988: 994; in 1990: 1.006; in 1992: 1.038; in 1994: 1.085; in 1996: 1.083.

** Teneinde vergelijking mogelijk te maken zijn winkeldiefstallen met een waarde van minder dan f 10,- en die van meer dan f 10,- samengevoegd.

*** Dit delict ontbrak in de enquête van 1988.

**** Dit delict ontbrak in de enquêtes van 1988 en 1990.

Het gaat hierbij steeds om een statistisch significant verschil.⁹ Al is de stijging bij fietsendiefstal en diefstal uit een telefooncel of -automaat op het eerste gezicht geringer dan bij de hiervoor genoemde delicten, ook deze toename is statistisch significant ($p < 0,01$). Het aantal jongeren dat te kennen geeft zich schuldig te hebben gemaakt aan een of meer van de tien eerstgenoemde feiten in tabel 5 – de oorspronkelijke, in alle enquêtes voorkomende feiten – is in 1996 eveneens hoger dan in 1994, maar hier is het verschil niet statistisch significant.¹⁰

⁹ Zie tabel 1, bijlage 2 voor een overzicht van al dan niet statistisch significante verschillen tussen 1994 en 1996.

¹⁰ Opmerkelijk is de 'plotselinge' toename (verdubbeling) van heling in 1996 ten opzichte van voorgaande metingen. De vraag is of er door jongeren meer geheeld wordt dan vroeger. Het

Kijken we naar de gewelddadige of 'geweld-gerelateerde' feiten – te weten, iemand lastig vallen, iemand in elkaar slaan, betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen, iemand met een wapen verwonden, een wapen dragen en iemand bedreigen om aan geld te komen – dan zien we bij elk van deze feiten in 1996 een iets hoger percentage zelfgerapporteerde delinquentie dan in 1994.¹¹ Veelal is er sprake van een licht stijgende trend, die al eerder, dat wil zeggen, vóór 1994, is ingezet. Deze ontwikkeling is in lijn met de in het vorige hoofdstuk vastgestelde stijging van het aantal minderjarigen dat door de politie gehoord is in verband met geweldsmisdrijven, zij het dat de stijging veel geringer is. Bovendien moet worden aangetekend dat de in het zelfrapportage-onderzoek opgenomen gewelddadige of 'geweld-gerelateerde' feiten doorgaans van een andere orde – minder ernstig – zijn dan die welke bij de politie bekend zijn. Zo hoeft het dragen van een wapen niet te betekenen dat er daadwerkelijk gebruik van is gemaakt. Betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen kan, maar hoeft niet zonder meer te worden geschaard onder mishandeling, al dan niet met letsel tot gevolg, of onder openlijke geweldpleging. De feiten uit het zelfrapportage-onderzoek zouden daarom het beste kunnen worden opgevat als 'steunvariabelen'. De stijging kan worden opgevat als een indicatie voor meer betrokkenheid van jeugdigen bij geweld.

Aan jongeren die te kennen geven het afgelopen schooljaar een wapen te hebben gedragen, is in de laatste twee enquêtes expliciet gevraagd wat voor wapen dat was. De uitkomsten hiervan staan vermeld in tabel 6. Net als in 1994 gaat het in 1996 vrijwel uitsluitend om steekwapens, vooral zakmessen en vlindermessen of stiletto's. In hoeverre de afname van zakmessen en de toename van vlindermessen en stiletto's op een trend duidt, valt nu nog niet te zeggen. Daar zijn metingen over een langere periode voor nodig.

Tabel 6: Soort wapen dat jongeren bij zich dragen (gegevens 1994 en 1996, in %)

	1994	1996
zakmes	60,1	49,2
vlindermes/stiletto	33,5	40,6
boksbeugel/knuppel	2,0	2,2
lucht-, gas- of alarmpistool	1,6	3,1
echt vuurwapen	2,3	1,7
anders	0,5	3,4

zou ook kunnen zijn dat als gevolg van een Postbus 51-voorlichtingscampagne over heling meer jongeren dan voorheen weten wat heling is en vooral dat het strafbaar is en er daarom melding van maken als er naar gevraagd wordt. Alhoewel mag worden aangenomen dat vrij algemeen bekend was bij jongeren dat vernieling tot de strafbare feiten wordt gerekend, zou ook deze stijging aan een Postbus 51-campagne over vandalisme kunnen worden toegeschreven. Dat geldt niet voor feiten als diefstal uit een telefooncel of automaat en iemand met een wapen verwonden. De gesignaleerde toename bij deze feiten is daarom wellicht meer in overeenstemming met de feitelijke ontwikkeling.

¹¹ Alleen bij betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen is de toename ten opzichte van 1994 significant.

2.2.1 Frequentie

Aan jongeren die aangeven het afgelopen schooljaar bepaalde strafbare feiten te hebben gepleegd, is vervolgens gevraagd hoe vaak zij dat hebben gedaan. Het gemiddelde van enkele veel voorkomende delicten uit de enquête van 1996 wordt getoond in tabel 7. De gemiddelde frequentie waarmee jongeren genoemde feiten plegen, loopt uiteen van 2,7 voor betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen tot 5,4 bij het dragen van een wapen. Ten opzichte van 1994 lijkt het gemiddelde iets omhoog te zijn gegaan, maar bezien over de gehele reeks van enquêtes moet gesproken worden van nogal wisselende gemiddelden. Tabel 2 in bijlage 2 geeft een overzicht van de gemiddelde frequenties uit de enquêtes van 1988 tot en met 1996.

Tabel 7: Gemiddelde frequentie van plegen van enkele veel voorkomende delicten in 1996 ('afgelopen schooljaar')*

zwartrijden	3,9
graffiti	4,4
iemand lastig vallen	3,0
vernieling	3,9
winkeldiefstal	4,3
diefstal op school	3,3
betrokken bij vechtpartijen/rellen	2,7
dragen van een wapen	5,4

* Om te voorkomen dat het gemiddelde (te) sterk omhoog getrokken wordt door jongeren die zich zeer frequent aan bepaald gedrag schuldig maken, is een pleegfrequentie van 10 keer of meer meegeteld als 10 keer.

Uit tabel 7 kan verder worden afgeleid dat betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen en iemand lastig vallen verhoudingsgewijs het minst frequent voorkomen. Tweederde van de jongeren die aangeven betrokken te zijn geweest bij deze gewelddadige of 'geweld-gerelateerde' delicten geeft aan dat hiervan één of twee keer sprake is geweest. Iets meer dan 20% noemt een frequentie van vier keer of meer. Bij de overige feiten ligt de door de jongeren gerapporteerde pleegfrequentie tussen gemiddeld ruim drie keer en ruim vijf keer. Minstens 30% van de jongeren zegt zich in het afgelopen schooljaar vier keer of meer aan de betreffende feiten schuldig te hebben gemaakt. Bij het dragen van een wapen ligt dit percentage zelfs op 55. Dit hoge percentage is overigens niet verwonderlijk, omdat het dragen van een wapen niet zozeer een incidenteel feit is als wel een vorm van gedrag dat past bij vaste gelegenheden (uitgaan) of op vaste dagen (in het weekeinde), of misschien wel altijd.¹²

2.2.2 Wel of niet betrap

De meeste jongeren worden niet betrap op het plegen van strafbare feiten. Van de jongeren die aangeven het afgelopen schooljaar een of meer keer een bepaald

¹² Van de jongeren die (wel eens) een wapen bij zich dragen, zegt 24,6% dit altijd te doen, 5,6% alleen in het weekend en 69,7% slechts een enkele keer.

delict te hebben gepleegd, geeft hooguit 20% aan hierbij 'gesnapt' te zijn. Een uitzondering vormen vernieling, brandstichting, iemand lastig vallen, iemand in elkaar slaan en betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen. Van de jongeren die zich schuldig hebben gemaakt aan deze feiten zegt meer dan een kwart wel eens 'tegen de lamp te zijn gelopen' (zie tabel 8). In de meeste gevallen wordt het delinquente gedrag ontdekt door de eigen ouders, personeel van winkels, school of openbaar vervoer of anderen. Betrapt worden door de politie

Tabel 8: Percentage jongeren dat het afgelopen schooljaar betrapt is bij het plegen van het delict (gegevens 1996)

delict	betrapt 'totaal'*	betrapt door de politie
zwartrijden	19,6	2,3
graffiti	19,4	6,4
iemand lastig vallen	35,8	2,3
vernieling	41,2	11,2
winkeldiefstal	22,4	3,4
brandstichting	36,2	10,1
heling	2,4	-
fietsendiefstal	4,3	-
iemand in elkaar slaan	30,7	-
inbraak/insluiping	7,8	-
diefstal uit telefooncel/-automaat	4,6	-
diefstal op school	16,3	-
betrokken bij vechtpartijen/rellen	27,0	6,3
iemand met een wapen verwonden	-	-
dragen van een wapen	20,7	1,6
bedreiging om geld te krijgen	-	-

* Dat wil zeggen, door ouders, personeel van bijvoorbeeld winkels of openbaar vervoer, 'toevallige getuigen' of door de politie.

komt doorgaans maar weinig voor (in 1,6% tot 6,4% van de gevallen). Alleen bij vernieling en brandstichting ligt het percentage jongeren dat aangeeft het afgelopen schooljaar op heterdaad te zijn betrapt door de politie op ruim 10%. De percentages in tabel 8 liggen over het algemeen een fractie lager dan de percentages 'betrappingen' uit de enquête van 1994.

De ontdekking van een strafbaar feit leidt niet automatisch tot een politie-contact. Maar andersom kan ook gebeuren: hoewel de jongere niet 'op heterdaad betrapt is' door de politie, is het feit wel ter kennis gekomen van de politie. Tabel 9 vermeldt hoe vaak de politie er, volgens de geënquêteerde jongeren, achter is gekomen dat zij een bepaald feit hebben gepleegd. De percentages hebben betrekking op jongeren die aangeven zich gedurende het afgelopen schooljaar een of meer keer aan het betreffende feit te hebben schuldig gemaakt. Zoals uit tabel 9 valt af te leiden, komen vernieling, brandstichting, betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen en iemand met een wapen verwonden, verhoudingsgewijs vaak ter kennis van de politie. Van de jongeren die deze delicten hebben gepleegd, geeft 20% tot 30% aan dat de politie daarachter is gekomen. Bij de andere feiten ligt dit percentage lager. In aanraking komen met de politie vanwege een strafbaar feit hangt mogelijk vooral samen met de ernst van het gepleegde feit (er wordt in zulke gevallen

eerder aangifte gedaan en er kan sprake zijn van gerichte en grotere opsporingsinspanningen) en de kans betrapt te worden (bij sommige feiten is die kans groter). Maar ook toeval lijkt een grote rol te spelen gezien de flinke schommelingen die

Tabel 9: Aantal gevallen waarin de politie 'achter het delict is gekomen' (gegevens 1996, in %)

zwartrijden	4,1
graffiti	16,0
iemand lastig vallen	12,0
vernieling	27,4
winkeldiefstal	11,3
brandstichting	24,1
heling	2,8
fietsendiefstal	10,4
iemand in elkaar slaan	15,2
inbraak/insluiping	13,3
diefstal uit telefooncel/-automaat	8,4
diefstal op school	7,3
betrokken bij vechtpartijen/rellen	20,3
iemand met een wapen verwonden	29,6
dragen van een wapen	10,3
bedreiging om geld te krijgen	-

zich door de jaren heen voordoen. Overigens kan nog worden opgemerkt dat het feit dat de politie achter een strafbaar feit is gekomen, niet automatisch betekent dat de politie proces-verbaal tegen de jongere heeft opgemaakt (en de jongere dus in de politiecijfers 'verschijnt').

2.3 Zelfgerapporteerde delinquentie en enkele sociaal-demografische kenmerken

In het navolgende gaan we in op de relatie tussen door de jongeren zelf opgegeven delinquentie en enkele sociaal-demografische kenmerken: geslacht, leeftijd, opleiding en urbanisatiegraad.¹³ Net als in de voorgaande paragraaf hebben de delictgegevens betrekking op het voorafgaande schooljaar. Gekeken wordt naar de prevalentie: hoeveel jongeren met een bepaald kenmerk aangeven een of meer keer een bepaald delict te hebben gepleegd.

2.3.1 *Sekse*

In het vorige hoofdstuk hebben we kunnen zien dat het aandeel van de meisjes in de groep gehoorde minderjarige verdachten gering is. De verhouding jongens:

¹³ In eerdere rapportages is (soms) ook gekeken naar sociaal-economische status. Geconstateerd werd toen dat er geen verband werd aangetroffen tussen het plegen van bepaalde feiten en de score van de respondenten op een index voor sociaal-economische status. Ook in 1996 is een dergelijk verband niet gevonden.

meisjes bedraagt in de politiecijfers van 1996 7,5:1. Bij zelfrapportage-onderzoek is het verschil tussen jongens en meisjes meestal kleiner. In 1988 geeft 39,8% van de geënquêteerde jongens aan een of meer strafbare feiten te hebben gepleegd; bij de meisjes is dat 29,4%. In 1996 zijn de percentages gestegen tot respectievelijk 46,8% en 33,1%. De verhouding jongens : meisjes is in 1996 dezelfde als in 1988, te weten 1,4 : 1. Uitgesplitst naar de diverse delicten liggen de verhoudingen evenwel anders. Zo kan uit tabel 10 worden afgeleid dat bij zwartrijden, graffiti en winkeldiefstal de verschillen tussen jongens en meisjes klein zijn; de verhouding jongens : meisjes varieert van 0,9:1 bij graffiti tot 1,3:1 bij winkeldiefstal. Anders is dat bij vernieling (2,8:1) en twee gewelddadige of 'geweld-gerelateerde' delicten, te weten betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen (2,7:1) en het dragen van een wapen (4,1:1). Ten opzichte van eerdere enquêtes zijn de verschillen tussen jongens en meisjes min of meer gelijk gebleven, zij het dat zowel bij de jongens als de meisjes de betrokkenheid bij strafbare feiten is toegenomen.

Tabel 10: Enkele zelfgerapporteerde delicten naar geslacht (gegevens 1996, in %)

delict	jongens	meisjes
zwartrijden	18,1	15,3
graffiti	10,7	11,5
iemand lastig vallen	18,6	10,3
vernieling	21,2	7,6
winkeldiefstal	11,1	8,7
diefstal op school	14,2	6,0
betrokken bij vechtpartijen	21,0	7,8
dragen van een wapen	33,9	8,2
1 of meer 'oorspronkelijke' delicten	46,8	33,1

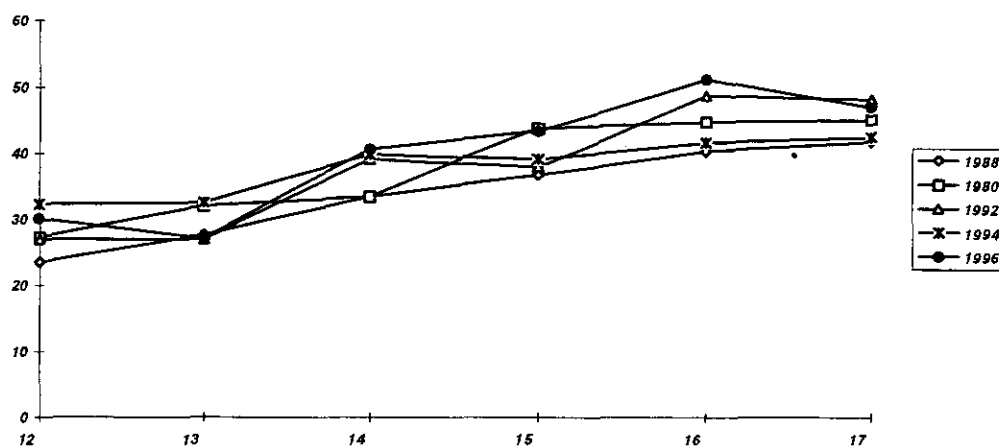
Het verschil tussen jongens en meisjes is bij vernieling en betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen vergelijkbaar met dat wat we bij de politiecijfers aantreffen; dat wil zeggen dat zich verhoudingsgewijs meer jongens dan meisjes aan deze delicten schuldig maken. Enigszins verrassend zij de gelijke percentages jongens en meisjes die aangeven het afgelopen schooljaar winkeldiefstallen en diefstallen op school te hebben gepleegd. Verrassend omdat volgens de politiecijfers meisjes verhoudingsgewijs veel vaker worden gehoord voor eenvoudige diefstal – waaronder winkeldiefstal valt – dan jongens.

2.3.2 Leeftijd

In figuur 7 is goed te zien dat het percentage jongeren dat zegt bepaalde delicten te hebben gepleegd, toeneemt met het stijgen van de leeftijd. Op grond van de vorige enquête (1994) werd geconcludeerd, dat het verschil tussen de jongsten (12 en 13 jaar) en de oudsten (16 en 17 jaar) geringer was geworden, omdat door meer 12- en 13-jarigen strafbare feiten werden gerapporteerd, terwijl

het aantal 16- en 17-jarige delictplegers afnam.¹⁴ Gaf van de 12- en 13-jarigen in 1988 ongeveer een kwart aan een of meer delicten te hebben gepleegd, in 1994 was hun aantal gestegen tot ruim 32%. Het percentage 16- en 17-jarigen dat te kennen gaf een of meer delicten te hebben gepleegd was in 1988 en 1994 nagenoeg gelijk: ruim 40%. In 1996 bedragen de percentages delictplegers in beide groepen respectievelijk bijna 30 en bijna 50. Het verschil in zelfgerapporteerde criminaliteit tussen de jongsten en de oudsten is daarmee (weer) groter geworden.

Figuur 7: Percentage jongeren dat afgelopen schooljaar delicten heeft gepleegd, naar leeftijd (gegevens 1988 t/m 1996)

In tabel 11 is van enkele delicttypen de verdeling naar leeftijd opgenomen. Te zien is dat sommige strafbare feiten meer leeftijdsgebonden zijn dan andere. Dat geldt in het bijzonder voor zwartrijden. Slechts een klein percentage van de 12- en 13-jarigen geeft te kennen het afgelopen schooljaar een of meer keer te hebben zwartgereden, tegenover een kwart van de 16- en 17-jarigen.

Tabel 11: Enkele zelfgerapporteerde delicten naar leeftijd in 1996 (in %)

delict	12 jr	13 jr	14 jr	15 jr	16 jr	17 jr
zwartrijden	6,3	7,3	17,6	19,6	21,5	25,8
graffiti	8,0	11,0	12,5	11,5	11,7	11,6
iemand lastig vallen	14,6	8,3	17,2	15,1	19,0	13,2
vernieling	9,7	8,4	16,7	15,1	22,4	15,1
winkeldiefstal	8,0	5,4	12,2	11,8	14,3	7,8
diefstal op school	2,9	8,8	8,7	18,4	14,4	7,4
betrokken bij vechtpartijen	7,2	11,4	13,8	15,9	18,0	20,4
dragen van een wapen	16,7	17,7	24,4	21,1	27,2	21,9
1 of meer 'oorspronkelijke' delicten	30,1	27,1	40,6	43,3	51,1	46,9

¹⁴ Zie Laan, P.H. van der, E.C. Spaans, A.A.M. Essers & J.J.A. Essers (1997), *Jeugdcriminaliteit en jeugdbescherming. Ontwikkelingen in de periode 1980-1994*, Den Haag, WODC.

Ook het percentage jongeren dat aangeeft betrokken te zijn geweest bij vechtpartijen of rellen neemt toe met het ouder worden. De gegevens suggereren verder dat bij vernieling, diefstal in winkels en op school en het dragen van een wapen de piek bij 15- en vooral 16-jarigen ligt; daarna neemt het aantal jongeren dat deze delicten pleegt weer af.

De laatste tijd zijn er regelmatig geluiden te horen dat jongeren op steeds jeugdiger leeftijd delicten zouden plegen. In de zelfrapportagegegevens is hiervoor geen duidelijke steun te vinden. Sommige feiten worden in 1996 door meer 12- en 13-jarigen gerapporteerd dan in eerdere metingen, maar indien we uitgaan van de score op '1 of meer oorspronkelijke delicten' vinden we juist een afname van de zelfgerapporteerde delinquentie onder de jongste leeftijdsgroep. In tegenstelling tot eerdere metingen is de gemiddelde leeftijd waarop strafbare feiten voor het eerst worden gepleegd in 1996 niet verder gedaald, maar juist licht gestegen. In 1996 is de gemiddelde leeftijd waarop voor het eerste een delict is gepleegd het laagst bij brandstichting (11 jaar) en het hoogst bij heling, fietsendiefstal en bedreiging met de bedoeling geld te krijgen (14 jaar). Bij de meeste delicten ligt de gemiddelde 'startleeftijd' rond de 13 jaar (zie tabel 12).

Tabel 12: Gemiddelde leeftijd waarop jongeren voor het eerst het delict plegen (voor zover van toepassing, gegevens 1996)

delict	gemiddelde leeftijd
zwartrijden	13,1
graffiti	12,5
iemand lastig vallen	12,8
vernieling	12,7
winkeldiefstal	11,6
brandstichting	11,0
heling	14,0
fietsendiefstal	14,1
iemand in elkaar slaan	12,9
inbraak/insluiping	12,5
diefstal uit telefooncel/-automaat	12,1
diefstal op school	12,4
betrokken bij vechtpartijen/rellen	13,6
iemand met een wapen verwonden	12,9
dragen van een wapen	12,4
bedreigen om geld te krijgen	14,0

2.3.3 Opleiding

In tabel 13 is informatie opgenomen over opleidingsniveau in relatie tot zelfgerapporteerde delinquentie voor enkele veel voorkomende feiten. Tussen het opleidingsniveau en het percentage jongeren dat aangeeft het afgelopen schooljaar een of meer delicten te hebben gepleegd lijkt geen duidelijk verband te bestaan. Bovendien is het beeld door de jaren heen niet erg consistent; bij een specifiek opleidingsniveau treden er soms van het ene op het andere jaar verschillen op ten aanzien van bepaalde feiten.

Veel duidelijker is de situatie als we kijken naar de relatie tussen delinquentie en spijbelen. Onder spijbelaars – 13,8% van het aantal geïnterviewde jongeren – is het percentage jongeren dat opgeeft strafbare feiten te plegen veel hoger dan

onder leerlingen die zeggen niet te spijbelen. Er is steeds sprake van een statistisch significant verschil (zie tabel 14).¹⁵ In vergelijking met voorgaande jaren is het verschil in zelfgerapporteerde criminaliteit tussen spijbelaars en niet-spijbelaars opnieuw groter geworden.

Tabel 13: Enkele zelfgerapporteerde delicten en opleidingsniveau in 1996 (in %)

delict	vwo	havo	mbo	mavo	vbo	brug- klas	and. opl.	geen opl.
zwartrijden*	12,6	16,6	27,6	24,0	13,5	5,5	11,9	36,4
graffiti*	10,3	5,8	13,7	18,5	8,2	8,2	9,2	8,3
iemand lastig vallen*	6,1	9,9	16,5	20,4	22,2	11,1	15,7	9,1
vernieling	13,6	13,4	13,5	17,0	21,5	8,2	13,6	8,3
winkeldiefstal	12,9	12,2	8,7	11,1	8,1	8,8	6,8	0,0
diefstal op school*	7,9	11,8	4,0	19,7	9,7	5,6	3,6	0,0
betrokken bij vechtpart.*	13,7	15,4	20,2	19,6	15,5	5,0	9,5	16,7
dragen van een wapen	17,1	18,2	27,0	24,8	24,7	17,8	21,2	8,3
1 of meer 'oorspr.' del.*	35,9	35,3	53,5	50,6	43,6	24,5	29,5	45,5

* p<0,01

Tabel 14: Spijbelen en enkele zelfgerapporteerde delicten in 1996 (in %)

delict	spijbelen	niet-spijbelen
zwartrijden*	33,3	11,5
graffiti*	23,0	7,4
iemand lastig vallen*	33,3	11,7
vernieling*	38,2	10,8
winkeldiefstal*	25,2	7,6
diefstal op school*	22,2	9,4
betrokken bij vechtpartijen*	28,3	11,2
dragen van een wapen*	35,3	17,8
1 of meer 'oorspronkelijke' delicten*	66,7	33,5

* p<0,01

2.3.4 Urbanisatiegraad

Jongeren die op het (verstedelijkte) platteland wonen of in een kleine of grote stad verschillen weinig van elkaar op het punt van zelfgerapporteerde delinquentie. De belangrijkste uitzondering hierop is zwartrijden, dat in de grote stad 'hoger scoort' dan elders.¹⁶ Ook zien we bij jongeren die in een van de vier grote steden wonen een hoger percentage dat aangeeft zich in het afgelopen schooljaar schuldig te hebben gemaakt aan vernieling en het dragen van een wapen. Het verschil is evenwel niet statistisch significant. Diefstal op school lijkt op het platteland nog het minste voor te komen. Bezien we de score op een of

¹⁵ Van de jongens geeft 16,4% aan (wel eens) te spijbelen, van de meisjes 10,8%.

¹⁶ Dat het in het streekvervoer moeilijker is zwart te rijden - iedereen moet langs de chauffeur - lijkt de even logische als simpele verklaring.

meer van de tien oorspronkelijke delicten, dan zijn de verschillen naar urbanisatiegraad groter: het hoogste percentage delictplegers vinden we bij jongeren uit de grote steden, het laagste bij jongeren van het platteland (zie tabel 15).

Tabel 15: Enkele zelfgerapporteerde delicten naar urbanisatiegraad in 1996 (in %)

	plattelandland	verstedelijkt platteland	kleine stad	grote stad
zwartrijden*	13,0	15,7	13,5	26,0
graffiti	10,4	9,0	12,2	13,0
iemand lastig vallen	14,9	12,3	16,5	15,5
vernieling	12,7	12,5	14,8	18,9
winkeldiefstal	11,3	9,9	10,7	8,0
diefstal op school	5,5	9,6	12,0	11,7
betrokken bij vechtpartijen	15,7	14,2	16,7	11,7
dragen van een wapen	18,2	20,0	21,0	27,4
1 of meer 'oorspr.' delicten*	34,7	38,9	39,3	47,6

* $p < 0,01$

Vergeleken met eerdere onderzoeken liggen de percentages in tabel 15 overal – dat wil zeggen op het platteland en in de steden – wat hoger. De verschillen tussen platteland en steden waren al niet groot en lijken nu nog kleiner te zijn geworden. Van de ondervraagde jongeren woont overigens 50,8% in een kleine of grote stad.

2.4 Zelfgerapporteerde delinquentie en probleemgedrag

Behalve naar spijbelgedrag (zie hiervoor) is ook gekeken naar het verband tussen zelfgerapporteerde delinquentie en probleemgedrag in termen van alcoholgebruik en gebruik van softdrugs. Verder is in 1996 aan jongeren gevraagd in hoeverre zij anderen pesten en/of zelf gepest worden.¹⁷

2.4.1 Alcoholgebruik

In 1996 geeft 31,8% van de ondervraagde jongeren aan nooit alcohol te gebruiken, 34,2% doet dat wel maar gemiddeld minder dan één keer per week en 34,0% gebruikt minimaal één keer per week alcohol.¹⁸ Onder de oudere jongeren ligt het percentage jongeren dat zegt wel eens of regelmatig alcohol te drinken duidelijk hoger dan bij de jongsten.

Evenals bij eerdere enquêtes het geval was, is van de jongeren die wel eens of regelmatig alcohol gebruiken een significant hoger percentage betrokken bij

¹⁷ Een ander op het eerste gezicht relevant probleem - weglopen - komt dermate weinig voor (bij 3,4% van de ondervraagde jongeren dat de relatie met delinquentie niet zinvol kan worden onderzocht.

¹⁸ Van de jongens geeft 72,6% aan (regelmatig) alcohol te gebruiken, van de meisjes 63,3%.

delinquentie dan van de jongeren die geen alcohol gebruiken (zie tabel 16). We zien dit verband bij alle leeftijdscategorieën terug. Weinig verrassend is er ook een samenhang tussen de onderscheiden vormen van probleemgedrag, zoals spijbelen en regelmatig gebruik van alcohol.¹⁹

Tabel 16: Enkele zelfgerapporteerde delicten en alcoholgebruik in 1996 (in %)

delict	alcoholgebruik		
	nooit	<1xp/w	≥1xp/w
zwartrijden*	10,8	13,0	26,7
graffiti*	5,7	13,6	14,5
iemand lastig vallen*	5,8	18,9	18,4
vernieling*	4,8	14,5	24,0
winkeldiefstal*	3,6	11,9	14,8
diefstal op school*	3,7	11,2	15,3
betrokken bij vechtpartijen*	5,6	13,9	24,9
dragen van een wapen*	12,3	22,1	30,7
1 of meer 'oorspronkelijke' delicten*	23,2	42,2	54,6

* p<0,01

2.4.2 Gebruik softdrugs

Van de geïnterviewden zegt 14,0% softdrugs te gebruiken (in 1994 9,9%, in 1988 4,5%).²⁰ Net als bij alcoholgebruik treffen we een sterke relatie aan tussen het gebruik van softdrugs en het plegen van delicten (zie tabel 17).

Tabel 17: Enkele zelfgerapporteerde delicten en gebruik van softdrugs in 1996 (in %)

delict	gebruik softdrugs	
	wel	niet
zwartrijden*	44,5	12,3
graffiti*	32,0	7,7
iemand lastig vallen*	31,5	11,8
vernieling*	42,1	10,1
winkeldiefstal*	26,5	7,2
diefstal op school*	31,1	6,7
betrokken bij vechtpartijen*	35,2	11,4
dragen van een wapen*	53,6	16,3
1 of meer 'oorspronkelijke' delicten*	80,3	33,6

* p<0,01

Het delinquentieniveau onder de softdrugsgebruikers lijkt ten opzichte van 1994 sterker te zijn toegenomen dan onder de niet-gebruikers. Er is voorts een relatie tussen spijbelen en gebruik van softdrugs. Van de spijbelaars gebruikt

¹⁹ Van de spijbelaars drinkt 60,0% regelmatig alcohol (in 1994 nog 52,1%). Bij de niet-spijbelers is dat 23,1% (in 1994 nog 16,6%).

²⁰ Het percentage softdrugsgebruikers bedraagt 18,0 onder de jongens en 9,5 onder de meisjes.

42,7% softdrugs tegen 7,8% van de niet-spijelaars. Onder de gebruikers van softdrugs zien we ook meer alcoholdrinkers (74,5%) dan onder de niet-gebruikers (27,4%).

2.4.3 Pesten

Ruim de helft (53,5%) van de jongeren zegt geen anderen te pesten, 33,9% doet dat wel eens (een of twee keer) en 12,7% zegt in het afgelopen schooljaar vaker dan een of twee keer anderen te hebben gepest. Op dit punt bestaat een duidelijk verschil tussen jongens en meisjes. Onder jongens komen meer (frequente) 'pesters' voor dan onder meisjes. Er is geen verschil tussen jongens en meisjes als het gaat om gepest worden. Van de jongeren zegt 66,1% nooit gepest te worden, 23,8% een enkele keer en 10,0% diverse keren. Van de jongeren die gepest worden, zegt 60,0% ook zelf te pesten. Van de jongeren die niet worden gepest, pest 40,4% zelf wel anderen.

Tabel 18: Enkele zelfgerapporteerde delicten en pesten in 1996 (in %)

delict	pesten		
	niet	1 of 2 keer	meer dan een keer
zwartrijden**	14,4	17,5	23,9
graffiti*	7,0	13,8	21,1
iemand lastig vallen*	7,7	18,9	32,8
vernieling*	7,5	17,2	37,2
winkeldiefstal*	6,9	11,2	19,6
diefstal op school*	6,3	11,6	23,7
betrokken bij vechtpartijen/rellen*	8,8	18,6	29,5
dragen van een wapen*	15,6	23,6	40,4
1 of meer 'oorspronkelijke' delicten*	28,4	51,0	60,6

* $p < 0,01$

** $p < 0,05$

Tussen pesten en delinquentie bestaat een duidelijk verband. Van de jongeren die wel eens of regelmatig anderen pesten, rapporteert een groter percentage het afgelopen schooljaar een of meer strafbare feiten te hebben gepleegd dan van de jongeren die aangeven niet te pesten (zie tabel 18).

Veel minder duidelijk is het verband tussen slachtoffer zijn van pesten en het plegen van strafbare feiten (zie tabel 19). Als er al sprake is van een verband (zelden statistisch significant), dan lijkt het erop dat jongeren die vaak gepest worden minder strafbare feiten plegen.

Tabel 19: Enkele zelfgerapporteerde delicten en gepest worden in 1996 (in %)

delict	gepest worden		
	niet	1 of 2 keer	meer dan een keer
zwartrijden*	19,4	11,8	11,2
graffiti**	13,1	6,6	9,3
iemand lastig vallen	13,8	16,7	15,7
vernieling**	15,5	15,9	5,5
winkeldiefstal	11,0	7,8	8,3
diefstal op school	10,3	10,3	8,8
betrokken bij vechtpartijen/rellen	16,2	12,2	10,9
dragen van een wapen	21,7	18,0	28,7
1 of meer 'oorspronkelijke' delicten	42,5	37,2	32,1

* p<0,01

** p<0,05

2.5 Samenvatting

In het zelfrapportage-onderzoek van 1996 zegt ruim 40% van jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar een of meer strafbare feiten te hebben gepleegd in het voorafgaande schooljaar. Dat percentage is wel iets hoger dan in eerdere enquêtes, maar het verschil is niet statistisch significant. Het hogere percentage delictplegers zien we terug bij vrijwel alle afzonderlijke delicten. De stijging is vooral groot bij diefstal (in winkels, op school en van fietsen), heling en betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen. Ook bij iemand lastig vallen en het dragen van een wapen is er sprake van een, zij het wat afgevlakte, toename. De meeste feiten zijn gemiddeld ruim 3 keer gepleegd. De pleegfrequentie ligt wat lager (2,7) bij betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen en iemand lastig vallen en hoger (5,4) bij het dragen van een wapen. Ten opzichte van eerdere enquêtes is de gemiddelde pleegfrequentie met enkele tienden van procenten toegenomen.

Alleen bij iemand lastig vallen, vernieling en brandstichting zegt meer dan 35% van de daders wel eens door ouders, personeel of anderen betrap te zijn. Bij de overige feiten is dat doorgaans minder dan 20%. Tot politiecontacten komt het maar zeer zelden.

In vergelijking met politiecijfers zien we bij de zelfrapportagegegevens kleinere verschillen in mate van betrokkenheid bij delinquentie tussen jongens en meisjes. In 1996 meldt bijna 47% van de jongens en 33% van de meisjes strafbare feiten te hebben gepleegd. Vooral bij zwartrijden, graffiti en winkeldiefstal zijn de verschillen tussen jongens en meisjes klein. Het verschil is veel groter bij het dragen van een wapen en ook bij vernieling en betrokkenheid bij vechtpartijen of rellen.

Naarmate jongeren ouder worden, geven zij vaker aan in het afgelopen schooljaar delicten te hebben gepleegd. In vergelijking met 1994 is het verschil in het percentage delictplegers onder 12- en 13-jarigen enerzijds en 16- en 17-jarigen anderzijds niet verder afgenomen. Van de jongste leeftijdscategorie heeft bijna een derde een of meer delicten gepleegd, van de oudste leeftijdscategorie ongeveer de helft. De gemiddelde leeftijd waarop voor het eerst strafbare feiten worden gepleegd, is iets omhoog gegaan. De gemiddelde leeftijd is – al enige

jaren – het laagst bij brandstichting (11 jaar) en het hoogst bij fietsendiefstal (14,1 jaar), heling en bedreiging met het doel geld te krijgen (beide 14 jaar).

Jongeren van het (verstedelijkte) platteland of uit kleine en grote steden verschillen nauwelijks van elkaar op het punt van delinquentie. De belangrijkste uitzondering is zwartrijden; dat komt in veel sterkere mate voor bij jongeren die in een van de vier grote steden wonen. Bij hen zien we ook wat meer vernielingen en dragen van een wapen.

Jongeren die wel eens of regelmatig alcohol gebruiken, rapporteren duidelijk meer strafbare feiten dan jongeren die aangeven nooit alcohol te drinken. Eenzelfde verband gaat op voor de relatie tussen softdrugsgebruik en criminaliteit, waarbij kan worden opgemerkt dat (regelmatig) alcohol- en softdrugsgebruik in veel gevallen samengaan. Ook tussen pesten en het plegen van delicten valt een duidelijk verband te constateren.

Bijlage 1

Tabellen hoofdstuk 1

Tabel 1: Gehoorde minderjarige verdachten naar geslacht (alle misdrijven)

	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
jongens	38.165	44.046	41.487	40.417	37.479	35.811	35.332	33.886	35.038	36.240	32.643	33.962	35.803	44.155
meisjes	4.071	4.877	5.414	5.286	5.202	4.627	4.057	4.435	4.674	5.126	4.470	4.692	5.575	6.807
totaal	42.236	48.923	46.901	45.703	42.681	40.438	39.389	38.321	39.712	41.366	37.113	38.654	41.378	50.962

Tabel 2: Aantal strafrechtelijk minderjarigen (12-17 jaar) in Nederland x 1000; per 31 december

	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
jongens	761	762	747	712	688	653	621	594	575	565	562	562	560	559
meisjes	725	726	713	682	658	625	594	568	549	539	536	537	535	534
totaal	1.486	1.488	1.460	1.394	1.346	1.278	1.215	1.162	1.124	1.104	1.098	1.099	1.095	1.093

Tabel 3: Gehoorde minderjarige verdachten naar geslacht per 100.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar (alle misdrijven)

	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
jongens	5.017	5.780	5.555	5.675	5.448	5.485	5.686	5.704	6.092	6.411	5.808	6.040	6.395	7.902
meisjes	561	671	759	775	790	740	683	781	852	951	834	874	1.042	1.275
totaal	2.842	3.287	3.212	3.279	2.847	3.165	3.241	3.298	3.533	3.746	3.380	3.517	3.779	4.665

Tabel 4: Gehoorde minderjarige verdachten naar type misdrijf, in % (misdrijven Wetboek van Strafrecht, excl. overige misdrijven)

totaal	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
vernieling	14,3	13,4	12,8	14,8	15,0	15,5	15,7	13,6	12,8	12,2	11,5	12,4	12,6	14,3
openb. orde en gezag	7,5	7,4	7,4	7,4	8,3	8,0	8,2	8,6	8,5	9,2	10,2	10,6	10,4	12,2
vermogensmisdrijven	71,4	72,5	73,5	70,1	69,0	68,2	67,2	68,3	68,2	66,6	65,4	62,7	60,6	57,3
geweld tegen personen	5,7	5,7	5,4	6,6	7,0	7,3	7,9	8,6	9,7	10,9	11,7	13,1	14,9	14,9
seksuele misdrijven	1,1	1,0	0,9	1,1	0,8	1,0	1,0	0,8	0,8	1,0	1,2	1,2	1,5	1,3
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel 5: Gehoorde minderjarige verdachten naar misdrijf en geslacht per 100.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar (misdrijven Wetboek van Strafrecht, excl. overige misdrijven)

jongens	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
vernieling	734	795	750	888	864	889	918	818	839	827	696	782	838	1.172
openb. orde en gezag	382	434	422	439	473	454	471	502	528	605	593	645	678	953
vermogensmisdrijven	3.315	3.916	3.849	3.699	3.482	3.468	3.552	3.632	3.837	3.953	3.552	3.526	3.588	4.201
geweld tegen personen	282	327	309	380	384	398	438	492	582	691	670	777	919	1.137
seksuele misdrijven	57	58	55	66	46	57	60	51	50	68	71	78	99	111
totaal	4.769	5.529	5.385	5.472	5.248	5.267	5.440	5.494	5.835	6.144	5.582	5.809	6.121	7.574
meisjes	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
vernieling	25	31	30	29	37	36	36	33	10	36	38	39	57	88
openb. orde en gezag	15	22	27	22	24	24	28	34	34	45	60	61	64	117
vermogensmisdrijven	489	577	666	678	679	628	560	648	707	769	639	659	743	853
geweld tegen personen	19	28	22	34	35	37	45	48	61	80	76	92	141	173
seksuele misdrijven	0	0	1	0	2	3	1	2	2	2	2	3	6	5
totaal	549	658	748	764	777	728	670	763	813	933	816	854	1.010	1.237
totaal	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
vernieling	388	422	399	468	459	472	487	434	434	441	375	419	456	642
openb. orde en gezag	203	233	229	235	253	244	254	273	286	332	333	360	378	545
vermogensmisdrijven	1.936	2.286	2.294	2.222	2.111	2.079	2.090	2.173	2.309	2.399	2.130	2.126	2.197	2.565
geweld tegen personen	154	181	169	210	213	222	246	275	327	393	380	443	539	666
seksuele misdrijven	29	30	29	34	25	31	31	27	26	36	38	41	53	59
totaal	2.710	3.152	3.120	3.169	3.062	3.047	3.109	3.182	3.383	3.600	3.255	3.389	3.623	4.478

Tabel 6: Gehoorde minderjarige verdachten naar misdrijf en geslacht; absolute aantallen (misdrijven Wetboek van Strafrecht, excl. overige misdrijven)

jongens	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
vernieling	5.581	6.055	5.604	6.325	5.941	5.803	5.706	4.857	4.824	4.674	3.911	4.399	4.692	6.547
openb. orde en gezag	2.908	3.307	3.155	3.129	3.251	2.967	2.928	2.980	3.036	3.419	3.335	3.628	3.796	5.326
vermogensmisdrijven	25.216	29.837	28.745	26.345	23.955	22.641	22.070	21.574	22.071	22.344	19.962	19.827	20.087	23.476
geweld tegen personen	2.146	2.489	2.310	2.703	2.642	2.599	2.724	2.924	3.346	3.907	3.766	4.372	5.146	6.351
seksuele misdrijven	433	445	410	467	317	372	372	302	286	385	400	441	553	621
totaal	36.284	42.133	40.224	38.969	36.106	34.382	33.800	32.637	33.563	34.729	31.374	32.667	34.274	42.321

meisjes	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
vernieling	182	225	217	197	241	223	213	185	53	194	202	209	303	470
openb. orde en gezag	110	158	195	153	158	149	164	192	184	242	322	328	342	626
vermogensmisdrijven	3.550	4.191	4.753	4.625	4.466	3.924	3.327	3.681	3.879	4.147	3.424	3.540	3.975	4.552
geweld tegen personen	140	205	159	230	232	234	268	270	333	433	410	494	752	926
seksuele misdrijven	3	2	10	1	14	19	6	9	10	11	13	14	31	29
totaal	3.985	4.781	5.334	5.206	5.111	4.549	3.978	4.337	4.459	5.027	4.371	4.585	5.403	6.603

totaal	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
vernieling	5.763	6.280	5.821	6.522	6.182	6.026	5.919	5.042	4.877	4.868	4.113	4.608	4.995	7.017
openb. orde en gezag	3.018	3.465	3.350	3.282	3.409	3.116	3.092	3.172	3.220	3.661	3.657	3.956	4.138	5.952
vermogensmisdrijven	28.766	34.028	33.498	30.970	28.421	26.565	25.397	25.255	25.950	26.491	23.386	23.367	24.062	28.028
geweld tegen personen	2.286	2.694	2.469	2.933	2.874	2.833	2.992	3.194	3.679	4.340	4.176	4.866	5.898	7.277
seksuele misdrijven	436	447	420	468	331	391	378	311	296	396	413	455	584	650
totaal	40.269	46.914	45.558	44.175	41.217	38.931	37.778	36.974	38.022	39.756	35.745	37.252	39.677	48.924

Tabel 7: Gehoorde minderjarige verdachten naar soort vermogensmisdrijf en geslacht per 100.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar

	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
jongens														
eenvoudige diefstal	1.471	1.699	1.777	1.687	1.555	1.660	1.609	1.722	1.740	1.680	1.454	1.454	1.490	1.825
diefstal met braak	1.292	1.577	1.475	1.395	1.316	1.226	1.337	1.293	1.527	1.694	1.686	1.773	1.753	1.993
overige gekwal. diefstal	408	479	426	436	439	402	440	446	395	393	290	177	203	236
heling	103	118	125	124	105	98	91	93	87	77	41	39	45	43
verduist./bedrog/valsh.	40	43	45	58	67	82	74	78	88	109	80	82	97	104
totaal	3.315	3.916	3.849	3.699	3.482	3.468	3.552	3.632	3.837	3.953	3.552	3.526	3.588	4.201
meisjes														
eenvoudige diefstal	351	415	504	493	493	462	403	472	499	523	441	459	486	552
diefstal met braak	52	71	75	80	77	67	72	78	112	137	151	160	189	229
overige gekwal. diefstal	71	71	70	87	90	74	64	75	71	85	28	19	42	46
heling	7	10	9	9	6	10	8	7	8	6	3	2	5	4
verduist./bedrog/valsh.	9	9	9	10	12	15	14	17	17	18	16	19	22	21
totaal	489	577	666	678	679	628	560	648	707	769	639	659	743	853
totaal	1.936	2.286	2.294	2.222	2.111	2.079	2.090	2.173	2.309	2.399	2.130	2.126	2.197	2.565
eenvoudige diefstal	924	1.072	1.155	1.103	1.036	1.074	1.020	1.111	1.134	1.115	959	968	999	1.203
diefstal met braak	687	842	791	752	710	659	719	699	836	934	937	985	989	1.132
overige gekwal. diefstal	244	280	252	265	268	241	256	264	237	243	162	100	124	144
heling	56	65	68	68	57	55	51	51	48	42	22	21	25	24
verduist./bedrog/valsh.	25	26	27	34	40	49	45	48	53	65	49	51	60	64

Tabel 8: Gehoorde minderjarige verdachten naar soort vermogensmisdrijf en geslacht; absolute aantallen

jongens	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
eenvoudige diefstal	11.192	12.945	13.273	12.013	10.700	10.840	9.998	10.227	10.009	9.496	8.170	8.179	8.343	10.200
diefstal met braak	9.828	12.019	11.020	9.935	9.052	8.004	8.308	7.683	8.785	9.574	9.479	9.969	9.816	11.138
overige gekwal. diefstal	3.107	3.649	3.183	3.103	3.020	2.622	2.737	2.647	2.273	2.221	1.630	996	1.134	1.320
heling	784	899	936	883	724	641	567	554	500	435	231	220	250	238
verduist./bedrog/valsheid	305	325	333	411	459	534	460	463	504	618	452	463	544	580
totaal	25.216	29.837	28.745	26.345	23.955	22.641	22.070	21.574	22.071	22.344	19.962	19.827	20.087	23.476

meisjes	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
eenvoudige diefstal	2.545	3.018	3.593	3.362	3.246	2.888	2.392	2.679	2.739	2.819	2.364	2.466	2.599	2.947
diefstal met braak	377	518	536	547	506	416	427	441	615	741	809	861	1.009	1.224
overige gekwal. diefstal	514	514	496	591	592	461	378	424	391	458	152	100	225	248
heling	51	73	61	58	41	65	47	42	42	32	14	11	25	19
verduist./bedrog/valsheid	63	68	67	67	81	94	83	95	92	97	85	102	117	114
totaal	3.550	4.191	4.753	4.625	4.466	3.924	3.327	3.681	3.879	4.147	3.424	3.540	3.975	4.552

totaal	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
eenvoudige diefstal	13.737	15.963	16.866	15.375	13.946	13.728	12.390	12.906	12.748	12.315	10.534	10.645	10.942	13.147
diefstal met braak	10.205	12.537	11.556	10.482	9.558	8.420	8.735	8.124	9.400	10.315	10.288	10.830	10.825	12.362
overige gekwal. diefstal	3.621	4.163	3.679	3.694	3.612	3.083	3.115	3.071	2.664	2.679	1.782	1.096	1.359	1.568
heling	835	972	997	941	765	706	614	596	542	467	245	231	275	257
verduist./bedrog/valsheid	368	393	400	478	540	628	543	558	596	715	537	565	661	694
totaal	28.766	34.028	33.498	30.970	28.421	26.565	25.397	25.255	25.950	26.491	23.386	23.367	24.062	28.028

Tabel 9: Gehoorde minderjarige verdachten naar soort geweldsmisdrijf en geslacht per 100.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar

	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
jongens														
mishandeling	179	189	189	208	211	211	217	238	272	324	300	367	414	555
diefstal met geweld	56	83	61	96	95	105	127	153	193	203	213	228	286	325
bedreiging	21	26	30	40	46	49	51	52	54	71	70	96	117	142
afpersing	11	14	15	16	19	19	26	31	33	59	40	42	56	57
misdrijf tegen het leven	11	12	11	16	12	13	16	16	23	30	39	33	37	49
dood door schuld	4	2	3	4	2	1	1	2	5	2	1	5	1	3
totaal	282	327	309	380	384	398	438	492	580	689	664	772	911	1.130
meisjes														
mishandeling	12	17	15	20	26	24	32	30	35	50	46	60	90	118
diefstal met geweld	4	7	5	7	4	6	5	8	9	14	15	13	22	22
bedreiging	1	2	1	2	2	4	2	3	3	6	6	9	11	19
afpersing	1	1	1	2	1	1	2	0	1	6	1	4	4	4
misdrijf tegen het leven	1	0	1	1	2	1	2	1	1	3	4	2	6	7
dood door schuld	1	1	0	2	1	1	2	5	10	1	2	3	6	3
totaal	19	28	22	34	35	37	45	48	59	80	76	91	140	173
totaal	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
mishandeling	98	105	104	116	120	120	126	137	156	190	176	217	256	342
diefstal met geweld	30	46	34	52	50	57	68	82	103	111	116	123	157	177
bedreiging	11	15	16	22	24	27	27	28	29	39	39	54	65	82
afpersing	6	7	8	9	10	10	14	16	18	33	21	23	31	31
misdrijf tegen het leven	6	7	6	9	7	7	9	9	12	17	22	18	22	28
dood door schuld	2	2	2	3	1	1	2	3	8	1	2	4	3	3
totaal	154	181	169	210	213	222	246	275	326	392	377	439	534	663

Tabel 10: Gehoorde minderjarige verdachten naar soort geweldsmisdrijf en geslacht; absolute aantallen

jongens	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
mishandeling	1.364	1.439	1.409	1.478	1.452	1.379	1.346	1.414	1.565	1.831	1.685	2.066	2.320	3.100
diefstal met geweld	423	631	456	683	652	688	792	907	1.108	1.148	1.195	1.282	1.602	1.814
bedreiging	159	200	227	285	314	317	316	311	310	403	394	542	653	793
afpersing	84	107	113	117	131	122	161	182	189	332	227	237	316	320
misdrijf tegen het leven	87	94	82	115	80	87	102	97	133	171	222	186	206	272
dood door schuld	29	18	23	25	13	6	7	13	30	10	8	26	6	17
totaal	2.146	2.489	2.310	2.703	2.642	2.599	2.724	2.924	3.335	3.895	3.731	4.339	5.103	6.316

meisjes	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
mishandeling	88	122	104	136	169	153	189	173	192	271	249	323	479	631
diefstal met geweld	30	54	34	46	27	39	29	46	48	74	83	70	119	116
bedreiging	9	16	5	15	11	24	13	18	16	32	33	49	59	104
afpersing	4	4	4	13	8	8	11	0	8	32	6	20	24	21
misdrijf tegen het leven	5	3	10	9	11	6	12	6	6	18	24	10	34	35
dood door schuld	4	6	2	11	6	4	14	27	56	6	12	16	32	15
totaal	140	205	159	230	232	234	268	270	326	433	407	488	747	922

totaal	1980	1982	1984	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
mishandeling	1.452	1.561	1.513	1.614	1.621	1.532	1.535	1.587	1.757	2.102	1.934	2.389	2.799	3.731
diefstal met geweld	453	685	490	729	679	727	821	953	1.156	1.222	1.278	1.352	1.721	1.930
bedreiging	168	216	232	300	325	341	329	329	326	435	427	591	712	897
afpersing	88	111	117	130	139	130	172	182	197	364	233	257	340	341
misdrijf tegen het leven	92	97	92	124	91	93	114	103	139	189	246	196	240	307
dood door schuld	33	24	25	36	19	10	21	40	86	16	20	42	38	32
totaal	2.286	2.694	2.469	2.933	2.874	2.833	2.992	3.194	3.661	4.328	4.138	4.827	5.850	7.238

Bijlage 2

Tabellen hoofdstuk 2

Tabel 1: Zelf-gerapporteerde delicten en verschillen tussen 1994 en 1996

delict	resultaat χ^2 -toetsen 1996 vs. 1994
zwartrijden	n.s.
graffiti	n.s.
iemand lastig vallen	n.s.
vernieling	p<0,01
winkeldiefstal	p<0,01
brandstichting	n.s.
heling	p<0,01
fietsendiefstal	p<0,01
iemand in elkaar slaan	n.s.
inbraak/insluiping	n.s.
diefstal uit telefooncel/-automaat	p<0,01
diefstal op school	p<0,01
betrokken bij vechtpartijen/rellen	p<0,05
iemand met een wapen verwonden	--*
dragen van een wapen	n.s.
bedreiging om geld te krijgen	--*
1/meer 'oorspronkelijke' delicten	n.s.

* niet getoetst i.v.m. te geringe celfrequentie.

Tabel 2: Gemiddelde frequentie van plegen van enkele veel voorkomende feiten in 'afgelopen schooljaar'

delict	1988	1990	1992	1994	1996
zwartrijden	4,3	3,7	4,2	3,6	3,9
graffiti	3,8	4,4	4,1	3,6	4,4
iemand lastig vallen	3,9	3,4	3,9	3,0	3,0
vernieling	3,6	3,3	3,7	3,2	3,9
winkeldiefstal	4,1	3,7	3,8	3,4	4,3
diefstal op school	--	3,3	3,1	3,3	3,3
betrokken bij vechtpartijen/rellen	--	2,6	3,0	2,2	2,7
dragen van een wapen	--	--	5,4	5,0	5,4